

**T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı**

**ORTAÖĞRETİM
ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI**

ANKARA 2008

**TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI
TARİH DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI
GELİŞTİRME
ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU**

Prof. Dr. Ali BİRİNCİ
(Türk Tarih Kurumu Başkanı)
Doç. Dr. Yılmaz KURT
(Ankara Üniversitesi D.T.C.F Öğretim Üyesi)
Doç. Dr. Bülent ARI
(TOBB ETU Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Öğretim Üyesi)
Yrd. Doç. Dr. Tahir KODAL
(Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi)

Dr. Sevim CAN
(Tarih Öğretmeni)
Fatma TÜRKAN
(Tarih Öğretmeni)
Ayşegül ALTINOVA
(Tarih Öğretmeni)
S. Buket MEYDAN
(Tarih Öğretmeni)
Toper AKBABA
(Program Geliştirme Uzmanı)

İÇİNDEKİLER	SAYFA
Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları	3
Tarih Dersinin Genel Amaçları	4
Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersinin Amaçları	5
Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programının Temel Yaklaşımı	5
Tarihsel Düşünme Becerileri	8
Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programının Uygulanması İle İlgili Açıklamalar	14
Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı Ünite ve Süreleri	16
Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı	17
Ölçme ve Değerlendirme	30
Kaynakça	39

TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı hazırlanırken 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu 2. maddesinde yer alan “Türk Millî Eğitiminin Amaçları” esas alınmıştır.

I. Genel Amaçlar

Madde 2.

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasa’da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa’nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek,

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak,

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

TARİH DERSİNİN GENEL AMAÇLARI

1. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmesindeki yerini kavratarak öğrencilerin laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmasını sağlamak,
2. Geçmiş, bugün ve gelecek algısında tarih bilinci kazandırmak,
3. Türk tarihini ve Türk kültürünü oluşturan temel öge ve süreçleri kavratarak öğrencilerin kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesinde sorumluluk almalarını sağlamak,
4. Millî kimliğin oluşumunu, bu kimliği oluşturan unsurları ve millî kimliğin korunması gerekliliğini kavratmak,
5. Geçmiş ve bugün arasında bağlantı kurarak millî birlik ve beraberliğin önemini kavratmak,
6. Tarih boyunca kurulmuş uygarlıklar ve yaşayan milletler hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak,
7. Türk milletinin dünya kültür ve uygarlığının gelişmesindeki yerini ve insanlığa hizmetlerini kavratmak,
8. Öğrencilerin kendilerini kuşatan kültür dünyaları hakkında meraklarını gidermek,
9. Tarihin sadece siyasi değil, ekonomik, sosyal ve kültürel alanları kapsadığını fark ettirerek hayatın içinden insanların da tarihin öznesi olduğu bilincini kazandırmak,
10. Tarih alanında araştırma yaparken tarih biliminin yöntem ve tekniklerini, tarih bilimine ait kavramları ve tarihci becerilerini doğru kullanmalarını sağlamak,
11. Öğrencilerin farklı dönem, mekân ve kişilere ait toplumlar arası siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz ederek bu etkileşimin günümüze yansımaları hakkında çıkarımlarda bulunmalarını sağlamak,
12. Barış, hoşgörü, karşılıklı anlayış, demokrasi ve insan hakları gibi temel değerlerin önemini kavratarak bunların korunması ve geliştirilmesi konusunda duyarlı olmalarını sağlamak,
13. Kendi kültür değerlerine bağlı kalarak farklı kültürlerle etkileşimde bulunabilmelerini sağlamak,
14. Kültür ve uygarlığın somut olan ya da olmayan mirası üzerinde tarih araştırmaları yaparak çalışkanlık, bilimsellik, sanatseverlik ve estetik değerleri kazandırmak,
15. Öğrencilere, tarihsel anlatıları yazılı ve sözlü ifade ederken Türk dilini doğru ve etkili kullanma becerisi kazandırmaktır.

ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİNİN AMAÇLARI

- 1- 19. yüzyıldan günümüze kadar dünyada ve Türkiye’de meydana gelen gelişmelere ilişkin bilgi edinmelerini sağlamak.
- 2- Bu dönemde dünyada meydana gelen siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmelerin Türkiye’ye etkilerini ve Türkiye’nin 20. yüzyılda dünya olaylarındaki rolünü anlamak.
- 3- Küreselleşen dünyada, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik olayların çok boyutluluğunu ve karmaşıklığını, farklı bakış açılarıyla inceleyebilmek.
- 4- 21.yüzyılın gelişen ve değişen gereksinimlerine yanıt verebilecek ve geleceğe yönelik sağlam öngörülerde bulunabilecek beceriler geliştirmelerini sağlamak.
- 5- Millî tarih ve kültürümüz konusunda bilinçli ve duyarlı, aynı zamanda dünyadaki farklı kültürlerle etkileşimde bulunabilen, entelektüel ve sosyal becerilere sahip bireyler olarak yetişmelerini sağlamak.

ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL YAKLAŞIMI

Günümüzde siyasi, sosyal, ekonomik ve teknolojik alanlarda yaşanan hızlı değişme, bireylerin ve toplumların karşılaştığı karmaşık sorunlar, toplumsal kalkınmada insan faktörü, insanlar arası ilişkiler ve toplumsal değerler, tarih öğretiminin yenilenmesi bakımından önem taşımaktadır.

Dünyayı anlama ve anlamlandırmada eğitim programlarının sürekli geliştirilmesi, gelecek nesillere daha iyi imkânlar sunmak ve öğrencilerin bilinçli vatandaşlar olarak yetiştirilmelerini sağlamak açısından son derece önemlidir. Bu bakımdan, tarihe duyarlı ve tarih bilincine sahip insan yetiştirmek, tarih dersi öğretim programının temel amaçları arasındadır.

Eğitim ve öğretim alanındaki gelişmelerin, uygulanan yöntem ve teknikler ile eğitim araçlarındaki değişim ve çeşitliliğin öğretim programlarına yansımaları kaçınılmazdır. Tarih alanında yapılan araştırmalar ve yeni yayınlar, tarih dersinin içeriğinin de güncellenmesi gerektiğini göstermektedir.

Programın Temel Yaklaşımı

Bilgi, insanlık tarihinin her döneminde önemini korumuştur. Çağımızda ise tartışılmaz üstünlük “bilgiyi üreten ve kullanan” larındır. Bilgiyi üreten ve kullanan donanımlı insan gücünün yetiştirilmesi de eğitimin temel amaçlarındandır.

Millî Eğitim Şûrası ve benzeri çalışmalarda sıklıkla, öğretim programlarının, öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını öğrenmelerine, sorun çözüme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine imkân sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğu dile getirilmektedir. Tüm bu ihtiyaçlar doğrultusunda, dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak öğretim programlarında yeni yaklaşımlar dikkat çekmektedir. Bu nedenle programda, bilginin taşıdığı değer ve öğrencilerin var olan deneyimleri de dikkate alınarak onların yaşama etkin katılımını, doğru karar vermelerini, sorun çözmelerini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım izlenmiştir. Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine imkân sağlayan yeni bir anlayış, yaşama geçirilmeye çalışılmıştır.

Bu anlayış doğrultusunda Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı,

1. Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
2. Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.
3. Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak öğrenmeyi, öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
4. Öğrencileri düşünmeye, araştırmaya, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir.
5. Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.
6. Millî değerleri merkeze alarak evrensel değerlere saygılı olmaya önem verir.
7. Öğrencilerin ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
8. Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.
9. Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.
10. Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına imkân sağlar.
11. Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.

Programın Yapısı

Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı'nda; kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalar yer almaktadır.

Kazanımlar

Kazanımlar; öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıkları kapsamaktadır.

Etkinlik Örnekleri (📌)

Programda yer alan kazanımların hayata geçirilmesi ve hedeflenen bilgi, beceri, değer, tutum ve alışkanlıkların kazandırılması için çeşitli etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Bu etkinlikler birer öneri niteliğindedir. Öğretmen, bu etkinlikleri olduğu gibi veya değişiklikler yaparak uygulayabilir, yeni etkinlikler tasarlayabilir. Bu etkinlikler uygulanırken hangi kazanımlara yönelik olduğuna dikkat edilmeli, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.

Programdaki etkinlikler, öğrenci merkezli ve öğrenme sürecinde öğrencinin etkin bir rol üstlenmesini sağlayacak şekilde hazırlanmıştır.

Öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenleriyle sürekli iletişim içinde olmaları ve etkinliklerin her aşamasında katılımcı olarak yer almaları programın uygulanması açısından önemlidir.

Açıklamalar

Uyarı [!], kazanımı açıklayıcı ve kazanımda yer alan konuların sınırlarını belirleyen ifadelerin yer aldığı bölümdür.

Beceriler

Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı, içerdiği kazanımlarla temel ve tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilmesini hedeflemektedir. Program ile ulaşılması beklenen temel beceriler şunlardır:

- Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma
- Eleştirel düşünme
- Yaratıcı düşünme
- İletişim kurma
- Araştırma-sorgulama
- Sorun çözme
- Bilgi teknolojilerini kullanma
- Girişimcilik
- Gözlem yapma
- Değişim ve sürekliliği algılama
- Mekânı algılama
- Sosyal katılım

Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı'nda yer alan tarihsel düşünme becerileri şunlardır:

- Kronolojik düşünme
- Tarihsel kavrama
- Tarihsel analiz ve yorum
- Tarihsel sorun analizi ve karar verme
- Tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma

TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİ*

A. KRONOLOJİK DÜŞÜNME BECERİSİ

Kronolojik düşünme tarih biliminin temelidir. Kronoloji, olayların ne zaman ve hangi sırayla meydana geldiğidir. Öğrencilerin kronoloji becerisi olmadan olaylar arasındaki ilişkileri incelemesi veya tarihte sebep sonuç ilişkilerini açıklaması imkânsızdır. Kronoloji, tarihsel düşünmeyi düzenleyen zihinsel bir yapı işlevi görür.

Öğretmen, kronolojik düşünme becerisini geliştirmek amacıyla, öğrencilerin iyi kurgulanmış tarihsel anlatıları (tarihî roman ve hikâye, biyografiler ve hikâyeci tarihçiliğin iyi örnekleri vb.) okumalarını sağlamalıdır. Bunların, öğrencilerin ilgisini çekmede ve canlı tutmada önemli bir etkisi vardır.

İlköğretimin ikinci kademesinden başlayarak lise düzeyinde öğrenciler matematiksel becerilerini kullanarak zamanı yıllar, yüzyıllar ve binyıllar olarak ölçebilmelidir. Takvim çeşitleri ve bunlara ait temel kavramlar (MÖ, MS, yüzyıl vb.) hesaplamalı ve tarih şeritlerinde sunulan bilgileri yorumlayabilmelidirler.

Öğrenciler Türk ve dünya tarihine ait olay ve olguları tarihsel süreklilik içinde ve etkileşimi esas alarak analiz edebilmelidirler.

Kronolojik düşünme becerisini geliştirirken öğrenciler;

1. Geçmiş, bugün ve gelecek arasında ayırım yapar.
2. Bir tarihsel metindeki zaman akışını (başı, ortası ve sonu) belirler.
3. Belirli bir zaman akışına göre tarihsel bir metin oluşturur.
4. Takvim zamanını günler, haftalar, aylar, yıllar, yüzyıllar, binyıllar olarak ölçer. Takvim çeşitleri ve bunlara ait temel kavramlar (MÖ, MS, yüzyıl vb.) üzerinden zamanı hesaplamalar ve diğer takvim sistemlerine (hicri ve rumi takvimi miladi takvime vb.) dönüştürür.
5. Tarih şeritlerinde sunulan bilgileri yorumlar.
6. Tarihsel süreklilik ve değişimi açıklamak amacıyla bir tarihsel akış şeması oluşturur.
7. Tarihi, dönemlere ayırmaya yönelik yaklaşımları karşılaştırır ve farklı yaklaşımlar önerir.

B. TARİHSEL KAVRAMA BECERİSİ

Tarihsel metinlerin en belirleyici özelliklerinden biri de tarihi olayları inandırıcı bir şekilde yeniden düzene koymasındır. Bunun da ötesinde, tarihsel metinler tarihin akışı içindeki insanların eğilimlerini, karşılaştıkları sorunları yaşadıkları karmaşık dünyayı açıklama gücüne sahiptirler. Öykü, biyografi, otobiyografi ve benzeri tarihsel metinleri anlamak için öğrenciler, zihinlerinde canlandırarak okuma yeteneğini geliştirmelidir. Bunu yaparken birey ve grupların; niyetlerini, eğilimlerini, değer yargılarını, fikirlerini, umutlarını, şüphelerini, kararlarını, güçlü ve zayıf yanlarını göz önüne almalıdır.

Tarihsel metinleri kavramak ayrıca, öğrencilerin tarihsel yaklaşım edinmelerini yani geçmişteki olayları dönemin şartları ve kavramlarıyla bu geçmişi yaşayanların bakış açılarından inceleyebilmelerini gerektirir. Bunun için; öğrenciler geçmişe ait buluntuları, belgeleri, günlükleri, mektupları, sanat eserlerini, edebi ürünleri vb. kaynakları incelerken, geçmişi bugünün kavram ve normlarıyla değerlendirmekten kaçınmayı öğrenmeli, olayların meydana geldiği tarihsel bağlamı göz önünde bulundurmalıdırlar. Ayrıca bu önemli kazanımların ötesinde, öğrenciler tarihsel olayları yeniden açıklayan veya yorumlayan anlatıları da kavrayacak becerileri geliştirmeli ve tarihsel akış içinde etkili olmuş güçler arasındaki ilişkiyi ve bu güçlerin olayların gidişatını nasıl etkilediğini analiz edebilmelidirler. Bu beceriler şunlardır;

---

* <http://nchs.ucla.edu/standards/thinking5-12.html> adresinden “Historical Thinking, 5-12” bölümü Türkçeye çevrilerek düzenlenmiştir.

- Tarihsel metnin yanıtlamaya çalıştığı temel soruyu bulmak
- Tarihsel metin yazarının amacı, yaklaşımı ve bakış açısını tanımlamak
- Tarihsel açıklama ve analizleri anlamlı bir şekilde okumak

Metinlerde verilen bilgileri açıklamak, görsel hâle getirmek ve somutlaştırmak amacıyla tarih haritalarında sunulan veriler, çeşitli grafiklerde verilen görsel, matematiksel bilgiler ve tarihsel fotoğraflar, siyasi karikatürler, temsili resimler ve mimari çizimler gibi farklı görsel materyaller üzerinde çalışmak tarihsel metinleri kavramayı kolaylaştıracaktır.

Tarihsel kavrama becerisini geliştirirken öğrenciler;

1. Tarihsel belge veya metnin yazarını ve kaynağını belirtir.
2. Bir tarihsel metnin gerçek anlamını (Tarihsel bir olayın nerede olduğunu, olayda kimlerin yer aldığını, bu olayın sebep ve sonuçlarını) kavrar.
3. Bir tarihsel metinde yazarın cevaplamaya çalıştığı temel soruları belirler. Tarihsel metnin inşa edildiği bakış açısını ortaya koyar.
4. Tarihsel olgu ve görüşleri ayırt eder. Bunu yaparken ikisi arasındaki ilişkiyi dikkate alır. Tarihçinin üzerinde çalıştığı olguları seçtiğini ve bu seçimin tarihçinin görüşünü yansıttığını fark eder.
5. Tarihsel metinleri hayal gücünü kullanarak okuyabilir. Tarihsel metnin; birey veya toplumların amaçları, eğilimleri, değer yargıları, fikirleri, genel görünüşleri, umutları, korkuları, güçlü ve zayıf yanları konusunda neleri ortaya çıkardığını göz önünde bulundurur.
6. Farklı tarihsel yaklaşımları değerlendirir. Geçmişe ait buluntuları, belgeleri, mektupları, günlükleri, sanat eserlerini ve edebi ürünleri inceler. Geçmiş tarihsel empati kurarak yorumlar.
7. Tarihsel olayların meydana geldiği coğrafi alanlar hakkında bilgi edinirken veya mevcut bilgilerini geliştirirken tarihsel haritalardaki bilgiyi kullanır.
8. Grafiklerde, tablolarda, şemalarda ve diyagramlarda sunulan metne yardımcı veriler üzerinde çalışırken görsel ve sayısal verileri kullanır.
9. Görsel (fotoğraflar, temsili resimler, eğitsel karikatürler ve mimari çizimler vb.) ve edebi ürünler (roman, şiir ve oyunlar vb.) ile müzik (halk müziği, popüler ve klasik müzik) eserlerini kullanır.

C. TARİHSEL ANALİZ VE YORUM BECERİSİ

Öğrenciler tarihsel metni analitik bir bakış açısıyla inceleyebilen iyi bir tarih okuyucusu olmalıdır. Bu konuda en sık karşılaşılan sorunlardan birisi; öğrencilerin temel olguyu, doğru cevabı ve en geçerli yorumu bulmaları konusunda doğru bir duyguya sahip olmaları zorunluluğudur. Öğrencilere, “Amaca uygun okuyor muyum?”, “Öğrenmek istediğim bu mu?” gibi sorular sordurmak gerekir. Yoksa öğrenciler her tarihsel metinde anlatılanların peşinen doğru ve gerçek olduğunu düşünebilirler. Bu tür sorunlar tarih dersi kitaplarının tarihi, geleneksel olarak aktarma biçimlerinden de kaynaklanmaktadır. Yani olgular belirlenmiş bir sonuca doğru sıralı bir şekilde sunulmaktadır. Bu sorunun üstesinden gelebilmek için birden fazla kaynak kullanmak gerekir. Böylece öğrencinin, ders kitabının yanında diğer tarih dokümanlarını ve buluntularını kullanarak geçmişe ilişkin farklı yorumları ve yaklaşımları görmesi mümkün olacaktır.

Öğrenciler, tarihçilerin metinlerini oluştururken farklı olguları kullanabileceklerini ve bu olguları farklı yorumlayabileceklerini kavramalıdır. Bu nedenle tarih genellikle “geçmişte meydana gelen olaylar” olarak tanımlanır ve tarihten bu anlaşılır. Fakat yazılı tarih, sadece geçmişte olan olaylar değil bu olayların neden ve nasıl olduğu hakkında tarihçiler arasında gerçekleşen diyalogdur. Tarihsel inceleme veya araştırma sadece olguları ezberlemek değildir. Belirli bir tarihsel konu hakkındaki iddiaları inceleyip değerlendirerek, eldeki kanıtlara dayalı, geçici de olsa geçerli sonuçlara ulaşmaktır.

Tarihsel analiz ve yorum yapabilmek için öğrenciler tarihsel kavrayış becerilerini kullanmalıdır. Ancak analiz ve yorum yapabilmek ile tarihsel kavrayış becerisini ayıran keskin çizgiler yoktur. Kavrayış ile ilgili bazı beceriler, analiz yapma ile ilgili becerileri de kapsamakta, hatta bunlar için gerekli sayılmaktadır. Örneğin tarihi bir doküman veya metnin yazarını veya kaynağını belirleme ve geçerliğini değerlendirme (tarihsel kavrayış becerisi) birbiriyle ihtilafli tarih metinlerini karşılaştırmanın (tarihsel analiz ve yorum becerisi) ön koşuludur. Analiz yapma, kavrayış ile ilgili beceriler üzerine inşa edilir ve öğrenciden tarihinin kanıtlarının ve bu kanıtlardan yola çıkarak ortaya attığı yorumlarının sağlamlığını değerlendirmesini ister.

İyi yazılmış tarihsel metinler, öğrencilerin tarihte neden sonuç ilişkilerini analiz etmelerini kolaylaştırır. Böylece öğrenci toplumsal değişimin nasıl olduğunu, insanın eğilimlerinin önemini, süreç ve çıktılar kargaşası içinde amaçlarını, onları belirleyen araçlar tarafından nasıl etkilendiğini analiz edebilir. Çok az şey öğrencileri, neden sonuç ilişkilerinin karmaşık boyutlarını çözmek kadar heyecanlandırabilir. Hiçbir şey, geçmiş yaşantıları ve güncel sorunları basit ve tek bir nedene indirgeyerek açıklamaktan daha tehlikeli değildir.

Başka bir tuzak da tarihte meydana gelen olayların kaçınılmaz olarak gerçekleştiğini düşünmektir. Tarihte zorunluluk, olayların akış sürecinin tek seçenek olduğunu ve bireylerin özgür iradesi, seçme özgürlüğü ve yeteneğinin olmadığını düşünmektir. Öğrenciler tarih hakkında böyle bir algıya sahip olduklarında bilinçsiz olarak, geleceğin de kaçınılmaz ve önceden belirlenmiş olduğu, dolayısıyla insan iradesinin ve bireysel inisiyatifin hiçbir işe yaramadığı kanısına varabilirler. Dolayısıyla, insanların tercihlerinin de tarihi şekillendirmede çok önemli olduğu fark ettirilmelidir.

Tarihsel analiz ve yorum becerisini geliştirirken öğrenciler;

1. Benzerlik ve farklılıkları belirleyerek, farklı düşünce, değer, tarihî şahsiyet, davranış ve kurumları karşılaştırır.
2. Geçmişte yaşamış insanların farklı güdülerini, inançlarını, çıkarlarını, umutlarını ve korkularını belirterek bu insanların farklı bakış açılarını göz önünde bulundurur.
3. Neden sonuç ilişkilerinin birçok boyutunu (bireyin ve tarihî şahsiyetlerin önemi, ekonomik ve nesnel koşulların önemi, düşüncelerin, insan çıkarlarının ve inançların etkisi, şansın ve tesadüfün rolü) göz önüne alarak bu ilişkiyi analiz eder.
4. Mekan ve zaman sınırlarını aşan uzun vadeli ve büyük çaptaki gelişmeler de dahil süregelen sorunları belirlemek amacıyla çağlar ve bölgeler arasında karşılaştırmalar yapar.
5. Tarihsel kanıt temelli ve bilgiye dayalı hipotezlerle desteklenmeden öne sürülen görüşleri ayırt eder.
6. Birbiriyle ihtilafli tarihsel metinleri karşılaştırır.
7. Tarihsel olasılık örneklerini ve değişik seçeneklerin nasıl farklı sonuçlara yol açabileceğini göstererek tarihte kaçınılmazlığın olduğuna ilişkin iddiaları şüphe ile karşılar.
8. Tarihsel olaylar hakkındaki yorumların geçici olduğunu, yeni bilgiler keşfedildikçe ve yeni yorumlar yapıldıkça değişebileceğini kavrar.
9. Tarihçilerin geçmiş hakkında farklı yorumları olduğundan ve tarihçiler arasındaki temel tartışmalardan haberdar olur.
10. Geçmişte alınan kararların sağladığı fırsatları ve yol açtığı sınırlılıkları göz önüne alarak geçmişin etkileri hakkında hipotezler üretir.

Ç. TARİHSEL SORUN ANALİZİ VE KARAR VERME BECERİSİ

Sorun merkezli analiz ve karar verme etkinlikleri öğrencilerin, geçmişte insanların kritik anlarda yüz yüze geldiği sorun ve ikilemlerle karşılaşmalarını sağlar. Bu tür kritik dönemlerin sorun veya konularıyla yüzleşmek, mevcut alternatifleri analiz etmek, tercih edilmemiş seçeneklerin sonuçlarının ne olacağı hakkında değerlendirmeler yapmak ve tercih edilmiş çözüm yollarının sonuçlarıyla karşılaştırmak, öğrencilerin bu konulara bireysel ilgi ve katılımını artırır.

Bu etkinlikler iyi seçilirse, demokratik vatandaşlık anlayışını geliştirme gücüne sahiptir. Öğrenci, kamu yönetimi sorunlarını ve ahlaki ikilemleri tanımlar, sorunla ilgisi bulunan ve bu sorunun sonuçlarından etkilenmesi muhtemel olan kişilerin çıkar ve değer yargılarını analiz eder, bu ikilemi çözmek ve alternatif yaklaşımların sonuçlarını değerlendirmek için gereken verileri kullanır, her yaklaşımın ahlaki boyutlarını değerlendirerek kazanç ve kayıplarını karşılaştırır. Böylece tarihsel konu analizi bağlamında ve tarihsel belgede ortaya konan uzun vadeli sonuçlar ışığında insanların geçmişteki uyguladıkları çözüm yolunu değerlendirir.

Önemli tarihsel sorunlar genellikle değer yüklü olduğu için, alınan sosyal önlemlere ahlaki değerlerin etkisini düşünmek için fırsatlar yaratır. Öğretmenlerin yapması gereken, kritik olayları anlatırken kendi ahlaki yargılarını aktarmaktır. Öte yandan geçmişteki iyi uygulamaların (darüşşifa, darülaceze, vakıflar vb.) arkasındaki ahlaki düşünce sezdirilmelidir.

Öğrencilerden tarihi şahsiyetlerin davranışlarını ahlaki yönden yargulamaları istendiğinde bu yargılamayı dayandırdıkları değerleri açıklamaları istenmelidir. Geçmiş bir olay hakkında öğrencinin ahlaki yargıya varma girişimi, değerleri açıklama konusunda daha sağlıklı bir öğrenci olarak yetişmelerini sağlayacaktır. Bazı durumlarda da belirli bir ahlaki değer tarihsel olarak nasıl şekillendiğini anlamasına yardımcı olacaktır.

Tarihsel sorun analizi ve karar verme becerisini geliştirirken öğrenciler;

1. Geçmişteki konu ve sorunları tanımlar, bu konu veya sorunla ilgili insanların çıkarlarını, değer ve bakış açılarını analiz eder.
2. Güncel sorunların ortaya çıkmasına yol açan önceki durumlara ve mevcut faktörlere ilişkin kanıtları düzenler.
3. Güncel bir sorunun tarihsel arka planını belirler.
4. İlgili tarihsel olayları belirler ve güncel sorunlarla ilgisi olanları olmayanlardan ayırt eder.
5. Alternatif tarihsel oluş süreçlerini değerlendirir.
6. Bir tarihsel sorunu çözmeye yönelik hareket planı hazırlar: Problemi tanımlar, problemi ortaya çıkaran faktörleri analiz eder, iyi incelenmiş tercihler arasından inandırıcı bir çözüm önerir.
7. Tarihsel bir kararın uygulanmasını değerlendirir.

D. TARİHSEL SORGULAMAYA DAYALI ARAŞTIRMA BECERİSİ

Tarihsel düşünmenin belki de hiçbir boyutu, “tarih yazmak” veya “tarih çalışmak” kadar heyecanlı ve geliştirici değildir. Metinde sunulan tarihsel anlatının kritik noktalarında sorgulama yapmak gerekir. Bunun için geçmişe ait kanıtlar yardımıyla yani tarihsel dokümanlarla, tanıkların anlatılarıyla, mektuplarla, günlüklerle, buluntularla, fotoğraflarla çalışmalı, tarihi mekânlara geziler düzenlenmeli ve sözlü tarih çalışmaları yapılmalıdır. Tarihsel sorgulama, konu hakkındaki kanıtlar yeterince zengin olduğu, olayda yer alan insanların konuşturulduğu, olayla ilişkisi olan farklı bakış açıları ve farklı geçmişlere sahip insanların çıkar, inanış ve fikirlerini yansıttığı ölçüde iyi bir sorgulama türüdür.

Tarihsel sorgulama, bir problemin tanımlanmasıyla başlar. Öğrencilerin bir dokümanı, kaydı veya arkeolojik veya tarihsel siteyi incelemeleri teşvik edilir. Öğrencilerden şu sorulara cevap aramaları istenir:

- Bu kanıtlar kim tarafından, ne zaman, nasıl ve neden yapıldı?
- Bu kanıtların gerçekliğinin, yetkinliğinin ve geçerliğinin ölçütü nedir?
- Bu kanıt, yazarın bakış açısı, geçmişi ve eğitimi hakkında neler söylemektedir?
- Bu belge veya buluntunun yansıttığı olayın geçerli bir hikâyesini, açıklamasını veya anlatısını yeniden inşa etmek için başka neler keşfetmek zorundayız?
- Eldeki verilerden ne tür bir yorum çıkarılabilir ve bu veriden oluşturulan tarihsel açıklamayı desteklemek için ne tür iddialar öne sürülebilir?

Bu süreçte, öğrencilerin belge veya buluntunun ait olduğu tarihsel dönem hakkındaki bilgileri çok önemlidir. Olayla ilgili öğrencilerin ellerinde sadece birkaç tane kanıt olabilir. Boşlukları doldurmak, eldeki belgeleri değerlendirmek ve güçlü bir tarihsel metin oluşturmak daha geniş bir anlayışı gerektirir. Bu nedenle öğrencinin ders kitabındaki yorumlarla sınırlı kalmaması için öğrenci, ders kitabının yanında farklı materyallerle desteklenmelidir. Bu, öğrencinin ders kitabındaki bilgileri sorgulamasını, olay hakkında yeni sorular sormasını, ders kitabında yer verilmeyen tarihî şahsiyetlerin bakış açılarını araştırmasını ve ders kitabının tamamıyla veya kısmen göz ardı ettiği bir konuyu derinlemesine inceleyebilmesini sağlar.

Bu şartlar altında öğrenciler, sorgulamaya dayalı araştırmanın yaratıcılıklarına katkısını fark edeceklerdir. Yazılı tarihin bir insan yapımı olduğunu dolayısıyla geçmiş hakkındaki birçok yargının geçici ve tartışılabilir olduğunu daha iyi anlayacaklardır. Öte yandan dikkatli bir araştırmanın geçmişle ilgili sorunların üzerindeki sis perdesini kaldırabileceğini ve daha önce ortaya atılmış iddiaları çürütebileceğini kavrayacaklardır. Sorgulamaya dayalı tarihsel araştırmaya etkin olarak katılan öğrenciler kendi kendilerine, tarihçilerin neden geçmişi sürekli yeniden yorumladıklarını anlayacaklardır. Yeni yorumların, sadece yeni bulunmuş kanıtlardan değil, sonradan ortaya çıkan yeni fikirler ışığında da olabileceğini öğreneceklerdir.

Tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma becerisini geliştirirken öğrenciler;

1. Tarihsel dokümanlar, tanıkların anlatıları, mektuplar, günlükler, buluntular, fotoğraflar, tarihi mekânlar, sanat eseri ve mimari eserlerden hareketle tarihsel sorular sorar.
2. Kütüphane ve müze koleksiyonları, tarihi mekânlar, tarihi fotoğraflar, gazeteler, günlükler, dergiler, belgesel filmler, tanık anlatıları, nüfus sayım sonuçları, vergi kayıtları, istatistiksel derlemeler ve ekonomik göstergeler gibi çok değişik kaynaklardan tarihsel veri elde eder.
3. Tarihsel verinin ait olduğu toplumsal, siyasal ve ekonomik bağlamı açıklayarak bu verileri sorgulama, geçerliğini, güvenilirliğini, yeterliğini, gerçekliğini, iç tutarlılığını ve bütünlüğünü değerlendirir. Olguların göz ardı edilmesi veya icat edilmesi yoluyla önyargı, çarpıtma ve propaganda amacı taşıyıp taşımadığını inceler.
4. Eldeki kayıtlardaki boşlukları belirleyip, zaman ve mekâna ait bilgi ve bakış açılarını düzenleyerek sağlam bir tarih yorumu yapar.
5. Ailenin büyüklüğü ve kurulmasındaki değişimler, göç şekilleri, refah dağılımı ve ekonomik değişimler gibi konuların açıklanmasında sayısal analizleri kullanır.
6. Yüzeysel görüşler yerine sağlam bir muhakemeye dayalı iddialar ortaya koyarken yorumlarını tarihsel kanıtlarla destekler.

ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASIYLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. 9. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı “Tarih Bilimi ” ünitesinde, tarih metodolojisine ilişkin kazanımlar yer almaktadır. Öğrencilerin bu üniteye kazandığı bilgi ve becerileri, Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersinde de kullanmaları sağlanmalıdır. Örneğin; 1. üniteye yer alan “*Birinci Dünya Savaşı’nı ve sonrasındaki gelişmeleri değerlendirir*” kazanımı işlenirken “*Savaş sonunda imzalanan antlaşmaların (Brest-Litovsk Antlaşması dahil) genel esasları verilerek, bu antlaşmalar galip ve mağlup devletler açısından ele alınacaktır.*” açıklaması ile farklı bakış açılarının yansıtılmasına dikkat edilmelidir.
2. Tarih biliminin diğer bilimlerle ilişkisi ilgili ünitelerde vurgulanmalıdır. Örneğin; 1. ünite “*1929 Dünya Ekonomik Buhranı’nın ortaya çıkması ve dünyaya etkilerini açıklar.*” kazanımı işlenirken ekonomi, istatistik ve iktisat disiplinlerinden yararlanılmalıdır.
3. Ders işlenişleri ve etkinlikler tarihsel düşünme becerilerini kazandırmaya ve geliştirmeye yönelik olmalıdır.
4. Ünitelerin sıralanışında kronoloji esas alınmıştır. Ünitelerde yer alan kazanımların içeriği tarih, isim ve olay sıralanması şeklinde değildir. Ünite içeriğinin belirlenmesinde sebep-sonuç ilişkisine dayalı kronolojik sıralama, bütüncül bakış açısı ve tarihî algıyı verebilecek şekilde düzenlenmiştir. Bu bakımdan kazanımların sıralamasında değişiklik yapılmamalıdır.
5. Kazanımların içeriklerine uygun konular seçilerek (hukuk, anayasa, demokrasi, aile, eğitim, iletişim, sanat, doğal afetler, göç, uzay çalışmaları, spor, uluslararası kuruluşlar, sinema, moda, müzik vb.) öğrencilere projeler verilmelidir.
6. Kazanımlar; siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik olayların birlikte verildiği bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmalıdır.
7. Medeniyetlerin ve kültürlerin oluşumunda kadın ve erkeğin katkısına ve tarihin öznesinin “insan” olduğuna dikkat edilmelidir.
8. Kazanım, açıklama ve etkinlik örneklerinin yer aldığı program tablosu çok önemlidir. Derse ön hazırlık yapılırken genel amaçlar, ünite kazanımları ve açıklamalar dikkate alınmalıdır. Öğrencinin aktif katılımını sağlamak, dersi daha etkili ve zevkli hâle getirebilmek için farklı yöntem ve teknikleri içeren etkinlikler yapılmalıdır. Genel amaçlar, kazanımlar, açıklamalar, öğrenme biçimleri, farklı zekâ türlerine sahip öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları, okul ve çevre şartları dikkate alınarak yeni etkinlikler tasarlanabilir ya da önerilen etkinlikler geliştirilebilir. Etkinlikler tasarlanırken ya da geliştirilirken, uyarıcı, pekiştirici ve değerlendirme süreçlerinden hangisini kapsayacağı da belirlenmelidir.
9. Program uygulanırken diğer derslerin zümre öğretmenleriyle etkili bir iletişim kurulmalıdır.
10. Öğrencilerin tarihî olayları eş zamanlı olarak (senkronik) algulamalarını sağlamak amacıyla harita vb. materyallerden yararlanılmalıdır. Eş zamanlı tarih şeritleri hazırlanmalı, atlaslar kullanılmalıdır. Harita çalışmaları, günümüz siyasi haritalarıyla, dilsiz ya da döneme ait haritalarla yapılabilir. Eş zamanlı tarih şeritleri yüzyıl, konu, mekân, kişi merkezli olarak hazırlanabilir. Haritalar eş zamanlı tarih şeritleriyle kullanılmalıdır.

11. Etkinlik örneklerinde yer alan bazı yöntem ve tekniklerin uygulanmasında dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- Araştırma yöntemini içeren etkinlikler yapılırken imkânlar doğrultusunda kütüphane, internet vb. kaynaklardan yararlanma konusunda öğrenci yönlendirilmelidir.
- Metin yazılmasının önerildiği etkinliklerde; öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini kullanabileceği metinler oluşturmalarına, döneme ait adlandırmaların, tarihî deyim ve terimlerin ve zaman kavramlarının doğru kullanılmasına dikkat edilmelidir. Ancak öğrencilerden bir tarihçi gibi metin yazmaları beklenmemeli, öğrencilere bu konuda rehberlik yapılmalıdır.
- Etkinliklerde kullanılacak metin ve görsel malzemeler (resim, fotoğraf, karikatür, afiş, gazete, dergi, film, belgesel vb.) öğrenci seviyesine uygun ve pedagojik olmalıdır.
- Biyografi çalışması yapılacak etkinliklerde; biyografisi incelenen kişinin eğitimi, faaliyetleri ve bu faaliyetlerin döneme etkisi ile yaşadığı dönemin siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik özellikleri vb. konulara değinilmelidir. Biyografi çalışmalarında dönemin fikir, sanat, spor, müzik, edebiyat vb. alanlarında öne çıkan şahsiyetlerine yer verilmelidir.
- Film etkinlerinde; ders saatleri göz önünde bulundurulmalı, kazanımın içeriğine uygun filmin belli bölümleri etkinliklerde kullanılmalıdır.

12. Tarih derslerinde görsel iletişim araçlarına yer verilmeli; tepegöz, slayt, bilgisayar, televizyon vs. etkin olarak derste kullanılmalıdır. Kazanımlarla ilgili belgesellerden, filmlerden vb. yararlanılmalıdır.

13. Tarih dersinin amaçları arasında Türk dilinin doğru, etkili ve güzel kullanımı da söz konusudur. Bu amaçla, ünite içeriklerine uygun hikâye, roman, şiir vb. yer aldığı kitap listeleri belirlenmeli ve etkinliklerde bu kaynaklardan yararlanılmalıdır.

ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELER VE SÜRELERİ

Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı haftada 4 ders saati esas alınarak hazırlanmıştır. Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı 5 üniteden oluşmaktadır.

- 1.Ünite: 20. YÜZYIL BAŞLARINDA DÜNYA
- 2.Ünite: İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI
- 3.Ünite: SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ
- 4.Ünite: YUMUŞAMA DÖNEMİ VE SONRASI
- 5.Ünite: KÜRESELLEŞEN DÜNYA

ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI GÖRE HAZIRLANACAK KİTAPLARIN FORMA SAYILARI AŞAĞIDA GÖSTERİLMİŞTİR

	DERS KİTABI		ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI	
	Kitap Boyutu	Forma Sayısı	Kitap Boyutu	Forma Sayısı
12. SINIF	19,5 x 27,5	12-16	SERBEST	SERBEST

ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI, SÜRELERİ VE ORANLARI

ÜNİTE	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATİ	ORANI (%)
1. ÜNİTE: 20. YÜZYIL BAŞLARINDA DÜNYA	8	28	19
2. ÜNİTE: İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI	6	20	14
3. ÜNİTE: SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ	9	28	20
4. ÜNİTE: YUMUŞAMA DÖNEMİ VE SONRASI	9	32	22
5. ÜNİTE: KÜRESELLEŞEN DÜNYA	10	36	25
TOPLAM	42	144	100

1. ÜNİTE: 20. YÜZYIL BAŞLARINDA DÜNYA

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
1. Birinci Dünya Savaşı ve sonrasındaki gelişmeleri açıklar.	<p> Paris Barış Konferansı: Konferansta galip devletlerin savaş sonrası düzene ilişkin politikalarını tartıştıkları drama çalışması yapılır.</p> <p> Yeni Sınırlar: Birinci Dünya Savaşı sonrası antlaşmaların toprak hükümlerini gösteren bir harita çalışması yapılır. Savaş öncesi ve sonrası durum tartışılır.</p> <p> Yalnızlık Politikası/Monroe Doktrini: ABD'nin dış politikası hakkında araştırma yapılarak savaş öncesi ve sonrasındaki tutumu tartışılır.</p>	<p>[!] Birinci Dünya Savaşı'nın sebeplerine kısaca değinilecektir.</p> <p>[!] Paris Barış Konferansı'nda İngiltere, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve İtalya'nın savaş sonrası düzene ilişkin politikaları gerekçeleri ile verilecektir.</p> <p>[!] Savaş sonunda imzalanan antlaşmaların (Brest-Litovsk Antlaşması dâhil) genel esasları verilerek bu antlaşmalar galip ve mağlup devletler açısından ele alınacaktır.</p> <p>[!] T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile ilişkilendirilecektir.</p>
2. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin kurulması ve sonrasında Orta Asya'daki Türk devlet ve toplulukları ile ilgili gelişmeleri kavrar.	<p> SSCB: Sovyetler Birliği'nin kuruluş dönemindeki nüfusu, doğal kaynakları, şehirleri ve yüz ölçümünü gösteren harita çalışması yapılır.</p> <p> Basmacı Hareketi: Türkistan'da Bolşevik İdaresine karşı yapılan mücadele hakkında araştırma yapılır.</p> <p> Tarih Yapan ve Yazan: Zeki Velidi Togan hakkında biyografi çalışması yapılır.</p>	<p>[!] Basmacı Hareketi'ne de değinilecektir.</p>
3. Ortadoğu'da manda yönetimlerinin kurulma sürecini açıklar.	<p> Ortadoğu'nun Paylaşımı: İngiltere ve Fransa'nın manda yönetimindeki devletleri gösteren harita çalışması yapılır.</p>	<p>[!] İngiltere ve Fransa'nın Ortadoğu politikası, manda yönetimleri kurmaları çerçevesinde ele alınacaktır.</p>
4. Japonya'nın Uzakdoğu'da yeni bir güç olarak ortaya çıkması ve dünya güçler dengesine etkisini fark eder.	<p> Meiji Restorasyonu: Meiji Dönemi ile ilgili araştırma yapılır.</p>	<p>[!] Japonya'nın dış politikasına da değinilecektir.</p>
5. 1929 Dünya Ekonomik Buhranı'nın ortaya çıkması ve dünyaya etkilerini açıklar.	<p> Kara Perşembe: New York Borsası'nın çöküşü ile ilgili bir gazete sayfası hazırlanır.</p>	<p>[!] Grafik ve istatistik veriler de kullanılacaktır.</p>

<p>6. İki savaş arası dönemde Avrupa’da meydana gelen siyasi, ekonomik ve sosyal gelişmeleri kavrar.</p>	<p> Cemiyet-i Akvam: Milletler Cemiyetinin kuruluş amacı ve faaliyetleri hakkında araştırma yapılır.</p> <p> Almanya’da Hiper Enflasyon: Versailles Antlaşması’ndan sonra Almanya’nın ekonomik durumu araştırılır.</p> <p> Almanya’nın Yeniden Yükselişi: Versailles hükümlerine rağmen Alman kalkınmasının sebepleri sınıfta tartışılır.</p>	<p>[!] Milletler Cemiyetinin kuruluşu, Locarno Antlaşması ile Briand-Kellogg Paktı, barışın sürekliliğini sağlama çabaları çerçevesinde kısaca ele alınacaktır.</p> <p>[!] Avrupa’nın ekonomik durumu ve bu durumun toplumsal yaşama etkilerine değinilecektir.</p> <p>[!] İtalya, Almanya ve İspanya’da meydana gelen rejim değişiklikleri ve bu değişikliklerin uluslararası politikadaki etkilerine yer verilecektir.</p>
<p>7. İki savaş arası dönemde dünyada meydana gelen bilimsel, teknolojik ve kültürel gelişmeleri kavrar.</p>	<p> Albert Einstein: Dönemin bilim insanları ve sanatçıları hakkında biyografi çalışması yapılır.</p> <p> Sinema ve Radyo: Sinema ve radyonun yaygınlaşmasının sosyal ve kültürel etkileri araştırılır.</p>	<p>[!] Örnek eser incelemeleri yaparak dönemin toplumsal olaylarının sanat ve edebiyattaki yansımalarına değinilecektir.</p> <p>[!] Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin siyasi, sosyal, askerî ve ekonomik gelişmelere etkisine değinilecektir.</p>
<p>8. 1923-1938 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti dış politikasının temel özelliklerini analiz eder.</p>	<p> Balkan Antantı ve Sadabat Paktı: Balkan Antantı ve Sadabat Paktının amacı ve maddeleri Avrupa’daki gelişmeler açısından incelenir.</p> <p> “Yurtta Barış Dünyada Barış”: Dönemin dünya liderleriyle Atatürk’ün yaptığı görüşmeler ve yazışmalar, Türk dış politika esasları açısından incelenir.</p>	<p>[!] Atatürk’ün Avrupa’da meydana gelen değişimlerle ilgili değerlendirmelerine değinilecektir.</p> <p>[!] Uluslararası gelişmeler çerçevesinde Milletler Cemiyetine giriş, Balkan Antantı, Montreux Sözleşmesi, Sadabat Paktı ve Hatay Meselesi ele alınacaktır.</p> <p>[!] T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile ilişkilendirilecektir.</p>

2. ÜNİTE: İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
1. Almanya, İtalya ve Japonya'nın Birinci Dünya Savaşı sonrasında izlediği politikaları açıklar.	<p> Barış Antlaşmalarında Ekilen Savaş Tohumları: Barış antlaşmalarının getirdiği yeni durumun Almanya, İtalya, İngiltere ve Fransa açısından tartışıldığı drama çalışması yapılır.</p> <p> Hayat Sahası -Bizim Deniz- Ortak Refah Alanı: Mihver devletlerin yayılmacı politikalarını yansıtan kavramlar araştırılır. Yayılmacı politikalarla ilgili harita çalışması yapılır.</p> <p> Yatıştırma “Appeasement” Politikası: İngiltere'nin Avrupa'daki gelişmeler karşısındaki tutumu tartışılır.</p>	<p>[!] Birinci Dünya Savaşı sonunda imzalanan barış antlaşmalarının İkinci Dünya Savaşı'nın çıkmasındaki rolüne değinilecektir.</p> <p>[!] Berlin-Roma-Tokyo mihverinin kurulması ve Alman-SSCB ittifakına değinilecektir.</p> <p>[!] Avrupa ve Uzakdoğu'da meydana gelen gelişmeler karşısında İngiltere, Fransa ve ABD'nin tutumuna değinilecektir.</p>
2. İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması ve yayılması ile ilgili gelişmeleri kavrar.	<p> Savaşın Tarafları: Mihver ve müttefik devletleri gösteren harita çalışması yapılır.</p> <p> Savaşın Aktörleri: İkinci Dünya Savaşı'nın liderleri ile ilgili biyografi çalışması yapılır.</p> <p> Savaşın Adımları: İkinci Dünya Savaşı boyunca yaşanan işgaller ile ilgili harita çalışması yapılarak tarih şeridi hazırlanır.</p> <p> Barbarossa Harekâtı: Almanya'nın SSCB'ye savaş açmasının, savaşın seyrine etkisi araştırılır.</p> <p> Pearl Harbour Saldırısı: Japonya'nın Pearl Harbour saldırısı ve sonuçları araştırılır.</p>	<p>[!] Alman kuvvetlerinin Avrupa'da ilerleyişine kısaca yer verilecektir.</p> <p>[!] SSCB ve İtalya'nın işgallerine değinilecektir.</p> <p>[!] “Üçlü Pakt”ın kurulması ve sonuçlarına değinilecektir.</p> <p>[!] Almanya'nın SSCB'ye savaş açması ve ABD'nin savaşa girmesinin sonuçlarına yer verilecektir.</p> <p>[!] SSCB'nin müttefik devletlere katılmasına değinilecektir.</p>
3. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile ilgili gelişmeleri kavrar.	<p> Barışı Hazırlayan Konferanslar: Potsdam Konferansı kararları içerik analizi yapılarak incelenir.</p> <p> Hiroşima ve Nagasaki: Atom bombası ve etkileri araştırılır.</p> <p> Yeni Dünya: İkinci Dünya Savaşı sonrası gösteren harita çalışması yapılır.</p>	<p>[!] Paris Barış antlaşmaları ve San Francisco Antlaşması'nın sonuçlarına değinilecektir.</p>

<p>4. İkinci Dünya Savaşı'nın ekonomik ve toplumsal sonuçlarını değerlendirir.</p>	<p> Cenevre'den New York'a: Milletler Cemiyeti ile Birleşmiş Milletler Teşkilatının yapısı ve işleyişi karşılaştırılır.</p> <p> İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi: Beyannamenin ortaya çıkış sebepleri ve insanlığa getirdiği değerler hakkında afiş çalışması yapılır.</p>	<p>[!] Birleşmiş Milletler Teşkilatının kurulması ve dünya barışının korunmasındaki rolü ele alınacaktır.</p> <p>[!] 1945 sonrası insan hak ve özgürlükleri ile ilgili çalışmalar ele alınacaktır.</p> <p>[!] Birleşmiş Milletlerin 'Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'ne göre 'soykırım' tanımı verilerek savaş sırasında yaşananlardan örnek verilecektir.</p> <p>[!] Nükleer silah kullanımının sonuçlarına değinilecektir.</p>
<p>5. İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin izlediği dış politikayı değerlendirir.</p>	<p> İnönü-Churchill Görüşmesi: İkinci Dünya Savaşı sırasında Adana'da yapılan görüşme ve bu görüşmenin etkileri araştırılır.</p> <p> Türkiye'nin Birleşmiş Milletlere Üyeliği: Türkiye'nin Birleşmiş Milletlere üyeliği ile ilgili araştırma yapılarak sınıfta sunu hazırlanır.</p> <p> Einstein'ın Atatürk'e Mektubu: Mektuptan hareketle ülkemize gelen bilim insanları ve çalışmaları hakkında araştırma yapılır.</p>	<p>[!] Savaş sırasında müttefikler ile Türkiye arasında yapılan anlaşmalara değinilecektir.</p> <p>[!] Adana ve Kahire konferansları ele alınacaktır.</p>
<p>6. İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'de meydana gelen siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmeleri kavrar.</p>	<p> İsmet İnönü: İsmet İnönü ile ilgili biyografi çalışması yapılır.</p> <p> Eğitim ve Kültür Alanında Yenilikler: Bu dönemde eğitim ve kültür alanında yapılan çalışmalarla ilgili araştırma yapılarak sunu hazırlanır.</p>	<p>[!] İkinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye'nin ekonomi alanında aldığı tedbirlere ve sonuçlarına değinilecektir.</p>

3. ÜNİTE: SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
1. İkinci Dünya Savaşı sonunda oluşan dünya güç dengesini analiz eder.	 Soğuk Savaş: Truman, Stalin, Attlee ve De Gaulle'ün değişen dünya dengelerini tartıştıkları drama çalışması yapılır.	[!] Savaş sonrası ABD ve SSCB'nin iki güç olarak ortaya çıkmasının sebepleri ve bu durumun uluslararası politikaya etkilerine değinilecektir. [!] İdeolojilerin diplomaside araç olarak kullanılmasına değinilecektir.
2. Doğu Bloku'nun kurulması ve sonrasındaki gelişmeleri kavrar.	 Demir Perde Ülkeleri: Sovyetler Birliği'nin İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrası sınırları ile nüfuz bölgelerini gösteren harita çalışması yapılır. Berlin Buhranı (1948): Berlin Buhranı'nın çıkışının sebebi ve sonuçları konusunda araştırma yapılır. NATO-Varşova Paktı: NATO ve Varşova Paktı üyelerini gösteren bir harita çalışması yapılır.	[!] Doğu Avrupa'da bazı devletlerin Sovyet güdümüne girmesi ve Almanya'nın ikiye ayrılmasına yer verilecektir. [!] Sovyet Bloku'nun dışında Yugoslavya, Arnavutluk, Çin, Kuzey Kore ve Küba'da sosyalist ve komünist rejimlerin iktidara geldiği belirtilecektir. [!] SSCB'nin ideolojik, ekonomik ve askerî iş birliği amacıyla kurduğu kurum ve kuruluşlara (Kominform, COMECON, Varşova Paktı) yer verilecektir. [!] SSCB-Yugoslavya ve SSCB - Çin Halk Cumhuriyeti anlaşmazlığı, Macaristan ve Çekoslovakya ihtilalleri, SSCB'nin hâkimiyet politikasına karşı tepkiler çerçevesinde ele alınacaktır.
3. Batı Bloku'nun kurulması ve sonrasındaki gelişmeleri değerlendirir.	 Avrupa'nın Kalkındırılması: Marshall Planı çerçevesinde yardım yapılan ülkeler ve bu yardımın Avrupa kalkınmasına etkileriyle ilgili sunu hazırlanır. Schuman Planı: Avrupa Kömür ve Çelik Birliği ile ilgili araştırma yapılır.	[!] SSCB'nin yayılmasına karşı ABD'nin aldığı ekonomik ve askerî önlemler ele alınacaktır. [!] Truman Doktrini ve Marshall Planı'nın amaçları ve uygulamadaki sonuçları ele alınacaktır. [!] NATO'nun kuruluş amacına ve bloklar arası ilişkilere etkisine yer verilecektir. [!] Soğuk Savaş Dönemi Avrupa'daki gelişmeler çerçevesinde Avrupa Konseyi ve Avrupa Ekonomik Topluluğunun kuruluşuna değinilecektir.

<p>4. Ortadoğu'daki gelişmeleri açıklar.</p>	<p>Cetvelle Çizilen Sınırlar: Manda yönetimlerinin kaldırılmasının ardından bağımsızlığını kazanan devletleri gösteren harita çalışması yapılarak tarih şeridi hazırlanır.</p> <p>Balfour Deklarasyonu: İsrail Devleti'nin kuruluşu çerçevesinde bildirge ile ilgili araştırma yapılır.</p> <p>Amerika'nın Ortadoğu Politikası: Eisenhower Doktrini'nin maddeleri içerik analizi ile incelenir.</p>	<p>[!] Fransa ve İngiltere'nin Ortadoğu'da etkinliğinin azalmasının sebep ve sonuçlarına yer verilecektir.</p> <p>[!] Manda yönetimlerinin kaldırılmasından sonra bağımsız devletlerin siyasi, sosyal ve ekonomik durumlarına da kısaca değinilecektir.</p> <p>[!] İsrail Devleti'nin kurulması ile ilgili gelişmelere değinilecektir.</p> <p>[!] Eisenhower Doktrini'ne değinilecektir.</p>
<p>5. Uzakdoğu'daki siyasi gelişmeleri fark eder.</p>	<p>38. Enlem: ABD ile SSCB'nin Kore üzerindeki politikası araştırılır.</p> <p>SEATO: SEATO'ya üye ülkeleri gösteren bir harita çalışması yapılır.</p>	<p>[!] Çin'deki rejim değişikliğinin dünya güçler dengesi üzerindeki etkilerine yer verilecektir.</p> <p>[!] Kore Savaşı ve SEATO'nun kuruluşu, SSCB ve ABD'nin Uzakdoğu'daki hâkimiyet mücadeleleri çerçevesinde ele alınacaktır.</p>
<p>6. Klasik sömürgecilik anlayışındaki değişimin sonuçlarını açıklar.</p>	<p>Mazlum Milletler: Türk millî mücadelesinin bağımsızlık mücadelesi veren diğer devletler üzerindeki rolü araştırılır.</p> <p>Sessiz Direniş: Mahatma Gandhi hakkında biyografi çalışması yapılır.</p> <p>Muhammed Ali Cinnah: Pakistan'ın bağımsızlık lideri hakkında biyografi çalışması yapılır.</p> <p>Yeni Düzen-Yeni Devletler: Asya ve Afrika'da bağımsızlığını kazanan sömürge devletleri ile ilgili zaman şeridi ve harita çalışması yapılır.</p> <p>Üçüncü Dünya Ülkeleri: Bağımsızlıklarını kazanan devletlerin geri kalma sebepleri tartışılır.</p> <p>Afrika Birliği Teşkilatı: Teşkilata üye ülkelerle ilgili harita çalışması yapılır.</p>	<p>[!] Asya ve Afrika'daki sömürgeciliğin tasfiyesine yol açan iç ve dış gelişmeler ele alınacaktır.</p> <p>[!] Hindistan ve Pakistan'ın bağımsızlıklarını kazanma sürecine yer verilecektir.</p> <p>[!] Asya ve Afrika'daki diğer ulusların (Seylan, Birmanya, Vietnam, Malezya, Endonezya, Tunus, Fas, Cezayir, Libya, Sudan, Gana, Somali, Gine ve Nijer) kimlere karşı bağımsızlık mücadelesi verdikleri ele alınacaktır.</p> <p>[!] Bağımsızlıklarını kazanan devletlerin yaşadıkları siyasi, sosyal ve ekonomik sorunların sebeplerine değinilecektir.</p> <p>[!] Afrika Birliği Teşkilatı'na değinilecektir.</p>
<p>7. Soğuk Savaş Döneminde Türk dış politikasının esaslarını açıklar.</p>	<p>Türk Askeri Kore'de: Türkiye'nin izlediği dış politika ve Türk askerinin Kore'ye gönderilmesiyle ilgili gazete haberleri araştırılarak sınıfta sunulur.</p> <p>Kore Gazisi: Kore Savaşı gazileriyle sözlü tarih çalışması yapılır.</p> <p>Avrupa Konseyi: Avrupa Konseyinin İnternet sitesi incelenir.</p>	<p>[!] İki kutuplu dünya düzeninde Türkiye'nin izlediği politika gerekçeleri ile ele alınacaktır.</p> <p>[!] Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesinin gerekçelerine değinilecektir.</p> <p>[!] Türkiye'nin NATO'ya giriş süreci ele alınacaktır.</p> <p>[!] Türkiye'nin Avrupa Konseyi'ne girmesinin sebeplerine değinilecektir.</p> <p>[!] Balkan Paktı ve Bağdat Paktı ele alınacaktır.</p>

<p>8. Soğuk Savaş Döneminde Türkiye’de meydana gelen siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmeleri kavrar.</p>	<p> Demokrat Parti: Demokrat Parti’nin kuruluşu ve iktidarda olduğu dönemde yaptığı faaliyetler araştırılarak sınıfta sunulur.</p> <p> Adnan Menderes: Adnan Menderes’le ilgili biyografi çalışması yapılır.</p> <p> Grafiklerle Türkiye: İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Türkiye’de meydana gelen toplumsal, kültürel ve ekonomik gelişmeleri içeren grafik ve istatistikler incelenir.</p>	<p>[!] Türkiye’de çok partili hayata geçişin sebeplerine değinilecektir.</p> <p>[!] 1946, 1950 seçimlerinin önemine değinilecektir.</p> <p>[!] Ekonomik gelişmeler, grafik ve istatistiki veriler de kullanılarak ele alınacaktır.</p>
<p>9. Soğuk Savaş Döneminde meydana gelen bilim, kültür, sanat ve spor alanındaki gelişmeleri açıklar.</p>	<p> Sputnik: SSCB’nin uzay çalışmaları ve bu çalışmaların bloklar arası ilişkilere etkisi araştırılır.</p> <p> Zaman İçinde Yolculuk: Dönemin bilimsel ve kültürel gelişmelerini gösteren tarih şeridi hazırlanır.</p>	<p>[!] Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin siyasi, sosyal, askerî ve ekonomik gelişmelere etkisine değinilecektir.</p>

4. ÜNİTE: YUMUŞAMA DÖNEMİ VE SONRASI

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
1. Yumuşama politikası ve bu politikanın uluslararası ilişkilere etkisini değerlendirir.	<p> Yumuşamanın Mimarları: Kennedy ve Krusçev'in 1961'de bir araya gelmesi ve bu durumun bloklar arası ilişkilere etkisi tartışılır.</p> <p> Pekin Ziyareti: ABD Başkanı Nixon'un 1972 yılındaki ziyareti ve değişen ABD - Çin ilişkileri tartışılır.</p> <p> Helsinki Nihai Senedi: Helsinki Nihai Senedi ilkeleri içerik analizi yapılarak incelenir.</p>	<p>[!] ABD-SSCB, ABD-Çin Halk Cumhuriyeti ilişkilerinin kurulmasına, yumuşama politikası çerçevesinde yer verilecektir.</p> <p>[!] Nükleer silahları sınırlandırma girişimine yer verilecektir.</p> <p>[!] Helsinki Konferansı'nın önemi vurgulanacaktır.</p>
2. Yumuşama Döneminde ortaya çıkan çatışmaların sebep ve sonuçlarını kavrar.	<p> Savaş Karşıtları: Muhammed Ali Clay'in hayatından yola çıkılarak Vietnam Savaşı ve Amerikan kamuoyunun savaşa tepkisi araştırılır.</p> <p> Sınırlarda Anlaşmazlık: Keşmir bölgesi ile ilgili araştırma yapılarak sınıfta sunulur.</p> <p> SALT II: SALT II ile ilgili araştırma yapılır.</p> <p> Spor ve Siyaset: Afganistan işgalinin Moskova Olimpiyatlarında protesto edilmesinden yola çıkılarak spor ve siyaset ilişkisi tartışılır.</p>	<p>[!] Yumuşama Döneminde meydana gelen çatışmalarda ABD ve SSCB'nin takip ettiği politikalar açıklanacaktır.</p> <p>[!] Küba Buhranı'nın çözümünde yumuşama politikasının etkisine de değinilecektir.</p> <p>[!] Vietnam Savaşı ve Keşmir sorununa da değinilecektir.</p> <p>[!] Afganistan'ın işgali karşısında ABD ve batılı devletler ve Arap dünyasının izlediği politikaya yer verilecektir.</p>
3. Bağlantısızlar hareketi ve bu hareketin dünya politikasındaki yerini kavrar.	<p> Barış İçinde Bir Arada Yaşama: 1955 Bandung Konferansı ile ilgili araştırma yapılarak alınan kararlar incelenir.</p> <p> Üçüncü Blok: Bağlantısızlar hareketine katılan devletleri gösteren harita çalışması yapılır.</p>	
4. Arap-İsrail savaşlarının sebep ve sonuçlarını kavrar.	<p> Barışsız Bölge: İsrail Devleti ile ilgili harita çalışması yapılır.</p> <p> Otuz Yıllık Anlaşmazlık ve Uzlaşma: Camp David Antlaşması'nın Ortadoğu barış sürecine etkisi tartışılır.</p> <p> İslam Konferansı Teşkilatı: İnternet araştırması yapılarak üye ülkeler ile ilgili harita çalışması yapılır.</p>	<p>[!] SSCB, ABD, Fransa ve İngiltere'nin Arap-İsrail savaşlarında takip ettikleri politikalara yer verilecektir.</p> <p>[!] Camp David Antlaşması'na da yer verilecektir.</p> <p>[!] İslam Konferansı Teşkilatının kuruluş amacı ve dünya politikasındaki rolüne değinilecektir.</p>
5. Petrolün ekonomik ve siyasi politikaların belirlenmesindeki rolünü kavrar.	<p> Kömürden Petrole: Petrolün kullanım alanları hakkında araştırma yapılarak görsel malzemelerle desteklenmiş bir sunu hazırlanır.</p> <p> Siyah Altın: Petrol krizinin yaşandığı yıl dünyadaki petrol rezervleri ve fiyatları hakkında araştırma yapılarak istatistiki</p>	<p>[!] 1973 petrol krizinin sebepleri ve sonuçları ele alınacaktır.</p> <p>[!] OPEC'in kuruluşu ve dünya petrolü üzerindeki etkisine yer verilecektir.</p>

	<p>veriler yorumlanır.</p> <p> OPEC: OPEC'e üye ülkeler ve petrol rezervlerini gösteren harita çalışması yapılır.</p>	
6. İran ve Irak'taki siyasi gelişmeleri açıklar.	<p> Şattülarap: İran-İrak Savaşı'nın sebep ve sonuçları araştırılır.</p>	<p>[!] Irak'taki iktidar değişikliğine değinilecektir.</p> <p>[!] İran'daki rejim değişikliğine yol açan iç ve dış etkenler ile rejim değişikliğinin sonuçlarına değinilecektir.</p> <p>[!] İran- Irak Savaşı'na değinilecektir.</p>
7. Dünyadaki ekonomi, bilim, kültür, sanat ve spor alanındaki gelişmelere örnekler verir.	<p> Muhteşem Otuzlar: 1945–1975 yılları arasında dünyadaki ekonomik gelişmeler istatistikî veriler kullanılarak incelenir.</p> <p> Yuri Gagarin ve Neil Armstrong: Uzay çalışmalarıyla ilgili belgesel ve filmler izlenir.</p> <p> Değişen Dünya: Dünyada meydana gelen işçi, öğrenci ve kadın hareketinin ortaya çıkışı ve sonuçları araştırılarak sunu hazırlanır.</p>	<p>[!] Ekonomik gelişmeler grafik ve istatistikî veriler de kullanılarak ele alınacaktır.</p> <p>[!] Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin siyasi, sosyal, askerî ve ekonomik gelişmelere etkisine değinilecektir.</p> <p>[!] Uzay çalışmalarının uluslararası ilişkilere etkisine değinilecektir.</p>
8. Türk dış politikasındaki gelişmeleri açıklar.	<p> Kıbrıs Barış Harekâtı: Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili gazete haberi hazırlanır.</p> <p> Sözlü Tarih: Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili sözlü tarih çalışması yapılır.</p> <p> Yeni Türk Devleti: Rauf Denktaş ile ilgili biyografi çalışması yapılır.</p> <p> Şehit Diplomatlar: Ermeni terör örgütü ASALA'nın faaliyetleri ve Türkiye'nin bu konuda izlediği politikayla ilgili araştırma yapılır.</p>	<p>[!] Türk-Amerikan ve Türk-Sovyet ilişkilerine değinilecektir.</p> <p>[!] Türkiye'nin Ortadoğu'daki rolü ve izlediği politika ele alınacaktır.</p> <p>[!] Artan terör olayları, Ermeni terör örgütü ASALA'nın faaliyetleri ve Türkiye'nin bu konuda izlediği politikaya değinilecektir.</p> <p>[!] Türk-Yunan ilişkileri; Ege Adaları, Kıta Sahanelığı ve Kıbrıs meselesi çerçevesinde ele alınacaktır.</p>

<p>9. Türkiye’de meydana gelen siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmeleri kavrar.</p>	<p> Anayasalar: 1924, 1961 ve 1982 anayasaları hak ve özgürlük kavramları açısından karşılaştırılır.</p> <p> Almanya’da Türk İşçiler: Yurt dışına işçi olarak giden kişilerle sözlü tarih çalışması yapılır.</p> <p> Beyaz Cam: Türkiye’de ilk defa televizyon yayınlarının başlaması, renkli yayına geçiş ve televizyon kanalı sayısının artmasına ilişkin araştırma yapılır.</p> <p> Değişen Türkiye: 1980 sonrası Türkiye’deki siyasi, sosyal ve kültürel olayları gösteren bir almanak hazırlanır.</p> <p> Taşı Toprağı Altın Şehirler: Türkiye’de köyden kente göçün sebepleri ve sonuçlarını araştıran bir sunu hazırlanır.</p> <p> Modanın Serüveni: Aile albümlerinden ve görsellerden yararlanılarak dönemin moda anlayışı ve bunun günümüze yansımaları hakkında sunu hazırlanır.</p>	<p>[!] 27 Mayıs Askerî Müdahalesi’ne değinilecektir.</p> <p>[!] Siyasi partilerin yeniden faaliyete geçmesi ve seçimlerin yapılması ele alınacaktır.</p> <p>[!] Koalisyon hükûmetlerinin kuruluşuna değinilecektir.</p> <p>[!] Ekonomik sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik tedbirler ele alınacaktır.</p> <p>[!] 12 Eylül Askerî Müdahalesi’ne değinilecektir.</p> <p>[!] 1961 ve 1982 anayasaları hak ve özgürlük kavramları açısından ele alınacaktır.</p> <p>[!]Yeni siyasi partilerin kurulması ve 1983 seçimlerine değinilecektir.</p>
---	---	---

5. ÜNİTE: KÜRESELLEŞEN DÜNYA

KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
1. SSCB'deki politika değişikliği ve Doğu Bloku'nun dağılmasını dünya tarihi açısından değerlendirir.	 Glastnost / Perestroyka: Glastnost ve Perestroyka kelimelerinin anlamı ve SSCB'nin bu politikalarının dünya siyasetine etkisi hakkında araştırma yapılır. Gorbaçov: Mihail Gorbaçov hakkında biyografi çalışması yapılır.	[!] SSCB'nin iç ve dış politikasında meydana gelen değişimin sebeplerine yer verilecektir. [!] SSCB'nin politika değişikliğinin Doğu Avrupa'daki etkilerine yer verilecektir. [!] SSCB'nin dağılmasının dünya güçler dengesi üzerindeki etkisi ele alınacaktır.
2. Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığını kazanma süreçlerini açıklar.	 Bağımsız Türk Devletleri: SSCB'nin yıkılmasından sonra bağımsızlıklarını kazanan Türk devlet ve topluluklarını gösteren harita çalışması yapılır. Cemile: Cengiz Aytmatov'un hayatı ve eserleri hakkında araştırma yapılır. Alma-Ata Deklarasyonu: Bu deklarasyonda yer alan konular incelenir. Hazar'daki Hazine: Kafkaslar ve Hazar Denizi'ndeki petrol ve doğalgaz dağılımını gösteren bir harita çalışması yapılır. TİKA: TİKA'nın görev ve faaliyetleri hakkında İnternette araştırma yapılır.	[!] Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan, Kırgızistan devletlerinin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel faaliyetleri ele alınacaktır. [!] Diğer Türk topluluklarına da kısaca değinilecektir. [!] Bağımsız Devletler Topluluğunun kurulmasına değinilecektir. [!] TİKA'nın kuruluş amacı ve çalışmalarına değinilecektir.
3. Doğu Bloku'nun yıkılmasından sonra Avrupa'da meydana gelen gelişmeleri kavrar.	 İki Almanya'dan Tek Devlete: Berlin Duvarı'nın yıkılışı ile ilgili görsel malzemelerden de yararlanılarak sunu hazırlanır. AET'den AB'ye: Maastricht Anlaşması ve Kopenhag Kriterleri incelenerek siyasi birliğe geçiş kriterleri tartışılır. Avrupa 'Bir' liği: Avrupa Birliğine üye ülkelerin ortak kullanım araçları ve alanları (para, bayrak, serbest geçiş vb.) araştırılır. Tek Avrupa'ya Doğru: COMECON ve Varşova Paketi'ne üye Doğu Avrupa ülkelerinin AB ve NATO üyelikleri ile ilgili zaman şeridi ve harita çalışması yapılır. Avrupa Birliği: Avrupa Birliğinin genişleme aşamalarını gösteren zaman şeridi ve harita çalışması yapılır.	[!] Doğu Avrupa ülkelerindeki yönetim değişikliklerine ve Almanya'nın birleşmesine değinilecektir. [!] AET'den günümüze AB'nin gelişimi ekonomik topluluktan siyasi birliğe geçiş çerçevesinde ele alınacaktır. [!] AB'nin genişlemesi ele alınırken Maastricht Antlaşması ve Kopenhag Kriterleri verilecektir. [!] AB'nin uluslararası politikadaki yeri ve önemine değinilecektir. [!] Eski Doğu Avrupa ülkelerinin güvenlik arayışları çerçevesinde NATO ile ilişkilerine değinilecektir.
4. Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik sürecini ve bu süreçte meydana gelen gelişmeleri açıklar.	 Uzun İnce Bir Yol: Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerini gösteren zaman şeridi, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği İnternet sitesinden yararlanılarak hazırlanır. Avrupa Yolunda Değişim: Avrupa Birliği üyelik sürecinde	[!] Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik süreci, tarihî gelişimi açısından ele alınacaktır. [!] Avrupa Birliği, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyinin işleyişi arasındaki farklara

	<p>Türkiye’de siyasi, sosyal, hukuki, ekonomik alanlarda yapılan düzenlemeler incelenir.</p> <p>🏠 Avrupa Parlamentosu: Avrupa Parlamentosunun işleyişi ile ilgili bir drama çalışması yapılır.</p> <p>🏠 Ulusal Ajans: Ulusal Ajans’ın İnternet sayfası incelenerek öğrenciler tarafından eğitim projeleri hazırlanır.</p>	değınilecektir.
5. Doğu Bloku’nun dağılmasından sonra Balkanlarda meydana gelen gelişmeleri kavrar.	<p>🏠 ‘İkinci’ Yugoslavya’nın Çöküşü: Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti’nin dağılmasının ardından kurulan devletleri gösteren harita çalışması yapılır.</p> <p>🏠 Mavi Kelebeğin Peşinde: Bosna Hersek’teki insan hakları ihlalleri ile ilgili araştırma yapılır.</p> <p>🏠 Barış Gücü: NATO’nun Kosova’ya askerî müdahalesi hakkında araştırma yapılır.</p> <p>🏠 Üsküp’ten Kosova’ya: Balkanlar’da yaşanan olaylarla ilgili edebi eserler ve filmler hakkında araştırma yapılır.</p>	<p>[!] Yugoslavya’nın dağılmasına, Bosna-Hersek sorununa, Kosova ve Arnavutluk’taki çatışmalara yer verilecektir.</p> <p>[!] Avrupalı devletler, ABD ve Rusya Federasyonu’nun Balkanlarda izlediği politikaya yer verilecektir.</p> <p>[!] Balkan ülkelerinin AB ve NATO ilişkileri ekonomik istikrar ve güvenlik arayışları çerçevesinde ele alınacaktır.</p>
6. Ortadoğu ve Afganistan’da meydana gelen gelişmeleri açıklar.	<p>🏠 Filistin Kurtuluş Örgütü: Filistin Kurtuluş Örgütünün mücadelesi, Yaser Arafat’ın hayatından yola çıkılarak araştırılır.</p> <p>🏠 46 Yıllık Savaş ve Uzlaşma: Washington Antlaşması (1994) maddeleri incelenerek Ortadoğu barış sürecine katkısı açısından tartışılır.</p> <p>🏠 688 Sayılı Karar: BM Güvenlik Konseyinin aldığı kararın savaş açısından önemi araştırılır.</p> <p>🏠 Koalisyon Güçleri: Irak’a karşı oluşturulan ortak güçte hangi devletlerin yer aldığı araştırılarak bu devletlerin politikaları tartışılır.</p>	<p>[!] Körfez savaşlarına yer verilecektir.</p> <p>[!] Filistin Devleti’nin kuruluşuna ve Filistin’de meydana gelen son gelişmelere yer verilecektir.</p> <p>[!] Ortadoğu barış görüşmelerinin bölgedeki barış sürecine katkısına değınilecektir.</p> <p>[!] ABD’nin ve Çok Uluslu Gücün Afganistan’a müdahalesi ve Afganistan iç siyasetinde meydana gelen değişiklere yer verilecektir.</p> <p>[!] Ortadoğu’daki su sorununa değınilecektir.</p>
7. Dünyadaki bilim, kültür, sanat ve spor alanındaki gelişmelere örnekler verir.	<p>🏠 World Wide Web (www): İnternet kullanımının iletişimdeki olumlu ve olumsuz etkileri tartışılır.</p> <p>🏠 Sinema Ödülleri: Amerika ve Avrupa’da düzenlenen film festivalleri ve gösterilen filmler araştırılır.</p> <p>🏠 Dünya Kupaları: Uluslararası spor faaliyetlerinin (olimpiyat oyunları, basketbol, voleybol, araba yarışları vb.) ekonomik ve sosyal etkileri araştırılır.</p> <p>🏠 Tarihte Bugün: Bilim, kültür, sanat ve spor alanında meydana gelen gelişmelerle ilgili eş zamanlı ve resimli zaman şeridi hazırlanır.</p> <p>🏠 Voyager II: Uranüs ve Neptün gezegenlerine gönderilen uydu hakkında araştırma yapılır.</p> <p>🏠 Küçülen Dünya: Küreselleşmenin etkisiyle dünyanın farklı</p>	<p>[!] Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin siyasi, sosyal, askerî ve ekonomik gelişmelere etkisine değınilecektir.</p> <p>[!] Küreselleşmenin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmelere etkisine değınilecektir.</p>

	coğrafyalarında hayat tarzlarındaki (yeme, içme, giyim vb.) benzerliklerin artmasına yönelik sunu hazırlanır.	
8. Türk dış politikasındaki gelişmeleri kavrar.	<p>TEK Kutuplu Dünyada Türkiye: Türk dış politikasının esasları araştırılır.</p> <p>Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı: KEİT'nin kuruluş amacı ve işleyişi araştırılır.</p> <p>Bitmeyen Göç: Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçler konulu sözlü tarih veya aile tarihi çalışması yapılır.</p> <p>Komşuda Savaş: İstatistikî verilerden yararlanarak Körfez savaşlarının Türk ekonomisine etkileri tartışılır.</p> <p>Türk Dünyasında Eğitimde İş birliği: Eğitim amacıyla Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye gelen öğrenciler hakkında araştırma yapılır.</p> <p>Türk Dünyasında Kültürel İş birliği: Türkçe konuşan ülkeler arasında kültür ve sanat alanında yapılan faaliyetler araştırılır.</p>	<p>[!] Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri, Kafkaslar, Balkanlar ve Ortadoğu'da izlediği politikalar ve bu politikaların sonuçları ele alınacaktır.</p> <p>[!] Türk ordusunun barış ve güvenliği sağlamak amacıyla Bosna Hersek, Kosova, Arnavutluk, Somali ve Afganistan'daki faaliyetleri ele alınacaktır.</p> <p>[!] Türk Kızılayının dünyanın çeşitli bölgelerinde yaptığı faaliyetlere değinilecektir.</p>
9. Türkiye'de meydana gelen siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmeleri kavrar.	<p>Eğitim Alanında Yapılanlar: Türkiye'de eğitim alanında yapılan çalışmaları anlatan bir gazete haberi hazırlanır.</p> <p>Sendikalar/ Dernekler: Türkiye'de öğrenci, işçi ve kadın hareketinin gelişimi araştırılır.</p> <p>Türkiye'nin Deprem Haritası: Türkiye'nin deprem haritası incelenerek depremlerden ve diğer afetlerden korunma amacıyla yapılan çalışmalar araştırılır.</p> <p>Türkiye Bilimler Akademisi: TÜBA'nın İnternet sayfası araştırılarak kuruluş amacı ve işleyişi incelenir.</p> <p>GAP: Güneydoğu Anadolu Projesi'nin amacı ve yapılan çalışmalar GAP İdaresi İnternet sayfasından araştırılır.</p> <p>Ödüllerle Türkiye: Bilim, sanat, edebiyat, sinema ve spor alanlarındaki başarılarımızı gösteren afiş çalışması yapılır.</p>	<p>[!] Terör olaylarının sebepleri ve terörü önlemeye yönelik tedbirler ele alınacaktır.</p> <p>[!] 1999 depremlerinin sosyal ve ekonomik sonuçları ele alınacaktır.</p>
10. Dünyada meydana gelen gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan sorunlar ve çözüm arayışlarını fark eder.	<p>Çernobil: Çernobil'de meydana gelen kazadan yola çıkılarak nükleer enerjinin kullanımı tartışılır.</p> <p>Dünya Sağlık Örgütü: Dünya Sağlık Örgütünün faaliyetleri hakkında araştırma yapılır.</p> <p>Küresel Isınma: Küresel ısınmaya karşı alınabilecek önlemler konusunda proje geliştirilir.</p> <p>Kyoto Protokolü: Kyoto Protokolü'nün önemi hakkında araştırma yapılır.</p>	<p>[!] Küresel ısınma, çevre kirliliği, terör, açlık, yoksulluk, hızlı nüfus artışı, işsizlik, salgın ve bulaşıcı hastalıklar vb. sorunlara ve çözüm arayışlarına değinilecektir.</p>

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Son yıllardaki bilimsel ve teknolojik değişim ve gelişmeler, toplumun bireylerden beklediği nitelik, bilgi ve becerilerin farklılaşmasına sebep olmuştur. Bu bakımdan öğretim programlarıyla temel bilgi ve becerilerin yanı sıra eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, yorum yapma, takım çalışması, problem çözme, öz yönetim, bağımsız çalışma, araştırma yapma, empati kurma, analitik düşünme vb. bilgi, beceri, yetenek ve tutumların öğrencilere kazandırılması bir gereklilik olmuştur. Öğretim programlarındaki değişimler, bu tür bilgi ve becerilerin kazanılıp kazanılmadığının ve ne oranda kazanıldığının değerlendirilmesinde çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirme, doğru-yanlış vb. madde türlerinden oluşan geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarının yanı sıra, öğrencilerin bu tür kazanımlara sahip olup olmadıklarına ilişkin doğrudan gözlem yapma imkânı sağlayan performansa dayalı ölçme ve değerlendirme yaklaşımının kullanılmasını zorunlu kılmaktadır.

Performansa dayalı ölçme ve değerlendirme yaklaşımı farklı uzmanlar tarafından otantik değerlendirme ya da alternatif değerlendirme olarak da adlandırılmaktadır. Performansa dayalı değerlendirmede, öğrencinin sahip olduğu bilgi, beceri, yetenek ve tutumları gerçek yaşamdakine benzer bir durumda ya da ortamda kullanıp kullanamayacağının tespit edilmesi ve gelişimi hakkında öğrenciye geri bildirim verilmesi esastır. Bir öğrencinin tarihi araştırma süreçlerine ilişkin çoktan seçmeli bir testte başarılı olması; kendisinden tarihle ilgili bir konuda araştırma yapması istendiğinde de başarılı olacağı ya da bildiği varsayılan bu süreçleri doğru bir şekilde kullanabileceği anlamına gelmemektedir. Öğrencinin tarihî bir konuda araştırma yapıp yapamayacağını doğrudan gözlemleyebilmenin en etkili yolu öğrenciye araştırma yaptırmaktır.

Ancak, unutulmamalıdır ki **performansa dayalı değerlendirme yaklaşımının kullanılması geleneksel değerlendirme yaklaşımının, ölçme ve değerlendirme araçlarının kullanılmayacağı anlamına gelmemektedir. Öğrencinin gelişim ve ilerlemesinin en iyi şekilde değerlendirilebilmesi, her iki yaklaşımın (performansa dayalı ve geleneksel) birlikte ve dengeli bir şekilde kullanılmasıyla mümkündür.**

Performansa dayalı değerlendirme iki bölümden oluşmaktadır: Performans görevleri ve değerlendirme araçları.

1. Performans görevleri: Performans görevleri belirli ölçütlere göre değerlendirilen öğrenme etkinlikleridir. Kısa süreli, uzun süreli ya da birden fazla beceriyi gerektiren projeler şeklinde olabilir. Performans görevleri öğrencilerin belirli bilgi ve becerileri gösterme ve

uygulama yeteneklerini değerlendirmekte kullanılmaktadır. Performans görevleri sürecin ya da ürünün değerlendirilmesini sağlar.

Performans görevleri bireysel ya da grup değerlendirmeleri Şeklinde düzenlenebilir. Hangi tür performans görevinin kullanılacağı sınıf seviyesine, sınıf ve okulun olanaklarına (evresel, sınıf mevcudu vb.), dersin işleniş Őekline bağlı olarak belirlenebilir. **ğretim programlarında yer alan performans görevleri örnek olarak verilmiştir. Öğretmenler bu örnekleri aynen kullanabilecekleri gibi, bu görevleri yukarıda belirtilen koŐullara bağlı olarak yeniden yapılandırabilirler.**

Performans görevlerine örnek olarak *yaratıcı performanslar* (sergi, dergi, gazete, pano, tarih Şeridi, rol oynama vb.), *yazılı görevler* (araştırma raporu, makale, kompozisyon, açık uçlu soruları cevaplama, projeler vb.), *sunular, sınıf dışı çalışmalar* (işlenecek konu hakkında bilgi toplama, metin okuma, görüşme yapma, etkinlikte kullanılacak materyalleri hazırlama vb.) gibi etkinlikler verilebilir.

Ancak, tüm bu etkinliklerin ya da uygulamaların lme ve değerlendirme olarak adlandırılabilmesi için ya da not verme amaçlı kullanılabilmesi için mutlaka önceden hazırlanan ölçütlere dayalı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Değerlendirme öncesinde ölçütlerin öğrencilerle paylaŐılması, değerlendirmenin amacına ulaŐabilmesi için de öğrencilerin performansları hakkında onlara geri bildirim verilmesi gereklidir.

Değerlendirme yaparken kullanılacak araçlar aşağıda sunulmuştur:

2. Değerlendirme Araçları

a) Not Alma (Anekdotsal Kayıtlar)

Not alma, öğretmenin dersin işlenişi ya da bir etkinliğin gerçekleştirilmesi sırasında öğrencilerin performanslarına ilişkin gözlemleri kaydetmesidir. Bu notlar bir dosyada ya da defterde toplanabilir. Notların zerine tarih ve etkinliğin adının belirtilmesi gereklidir. Ancak, bu kayıtlar not verme amaçlı değil, gözlemleri kaydetmek için kullanılmalıdır.

<i>Tarih: .././.....</i>	<i>Etkinliğin Adı: .....</i>
<i>Sınıf listesi</i>	<i>Notlar</i>
<i>zgr zdemir</i>	<i>_____Sınıftaki tartıŐmaya pek fazla katılmadı. Konuya ilişkin daha fazla çalışma yapmalı.</i>
<i>Elif lger</i>	_____
	_____

b) Kontrol Listeleri

Kontrol listeleri, gözlenilmesi istenen bilgi, beceri, işlem ve tutumların listesidir. Bunlar öğrencinin hedeflenen düzeye gelip gelmediğini belirlemek için kullanılır.

Kontrol listelerinin dersin işlenişi ya da etkinliğin gerçekleştirilmesi sırasında doldurulması daha yararlı olacaktır. Listeler sıklıkla kullanılacak şekilde tasarlanmalıdır. Kontrol listeleri gözlemlerin kaydı için kullanılmalı, not verme amaçlı kullanılmamalıdır.

Aşağıdaki kontrol listesi, öğrencinin tarihî bir konuda araştırma yaparken göstermiş olduğu performansa ilişkin gözlemlerin kaydedilmesi için hazırlanmıştır.

Mevcut ölçütleri okuduktan sonra, bunların öğrenci tarafından sergilendiğini düşünüyorsanız “Evet”, düşünmüyorsanız “Hayır” sütununa X işareti koyunuz. Öğrencinin performansına ilişkin diğer düşüncelerinizi ise “Yorum” sütununa not edebilirsiniz.

Ölçütler	Evet	Hayır	Yorum
Araştırma Süreci			
1. Araştırmaya başlamadan önce uygun bir araştırma planı hazırladı.			
2. Araştırma için verilen süreyi etkili şekilde kullandı.			
3. Konuya ilişkin doğru kaynakları topladı.			
4. İhtiyaç duyduğu durumlarda başkalarından yardım istedi.			
5. Araştırma raporunu zamanında teslim etti.			
6.			
7.			
Araştırma Raporu			
1. Konuya ilişkin kavramları doğru ve yerinde kullandı.			
2. Kaynaklardan elde ettiği bilgileri doğru şekilde yorumladı.			
3. Kendi yorumlarını kattı.			
4. Yapmış olduğu yorumları tarihî kanıtlarla destekledi.			
5. Dil bilgisi ve yazım kurallarını doğru şekilde kullandı.			
6.			
7.			

c) Derecelendirme Ölçekleri

Derecelendirme ölçekleri, öğrencinin çalışma sırasında istenilen bilgi, beceri, işlem ya da tutumları ne oranda kazandığını tespit etmek için kullanılan araçlardır. Derecelendirme ölçekleri not verme amaçlı kullanılabilir.

Aşağıdaki derecelendirme ölçeği örneği öğrencinin tarihî bir konuda araştırma yaparken göstermiş olduğu performansın değerlendirilmesi için hazırlanmıştır.

Mevcut ölçütleri okuduktan sonra, bunların öğrenci tarafından ne oranda sergilendiğini düşünüyorsanız ilgili sütuna X işareti koyunuz.

5 – Çok iyi   4 – İyi   3 – Orta   2 – Kötü   1 – Yetersiz

Ölçütler					
Araştırma Süreci	5	4	3	2	1
1. Araştırmaya başlamadan önce uygun bir araştırma planı hazırladı.					
2. Araştırma için verilen süreyi etkili şekilde kullandı.					
3. Konuya ilişkin doğru kaynakları topladı.					
4. İhtiyaç duyduğu durumlarda başkalarından yardım istedi.					
5. Araştırma raporunu zamanında teslim etti.					
6.					
7.					
Araştırma Raporu	5	4	3	2	1
1. Konuya ilişkin kavramları doğru ve yerinde kullandı.					
2. Kaynaklardan elde ettiği bilgileri doğru şekilde yorumladı.					
3. Kendi yorumlarını kattı.					
4. Yapmış olduğu yorumları tarihî kanıtlarla destekledi.					
5. Dil bilgisi ve yazım kurallarını doğru şekilde kullandı.					
6.					

Puanlama: Ölçüt sayısının örnekteki gibi 10 olduğu varsayıldığında, öğrencinin bu formdan alacağı en yüksek puan $10 \times 5 = 50$ ' dir. Örneğin, öğrenci 50 üzerinden 30 puan almış olsun. Öğrencinin formda almış olduğu puan, yüzlük not sistemine dönüştürülür: $100 \times 30 = 3000$, $3000 / 50 = 60$ ' tır. 60, öğrencinin yüz üzerinden almış olduğu puandır.

d) Dereceli Puanlama Anahtarı

Dereceli puanlama anahtarı; bir ürünün, çalışmanın, etkinliğin ya da cevabın niteliğinin değerlendirilmesinde kullanılan puanlama rehberidir (Popham, 2000). Dereceli puanlama anahtarı, öğrenci performansını belirli ölçütlerle değerlendirebilmek için hazırlanan bir çeşit derecelendirme ölçeği olarak da tanımlanabilir. Dereceli puanlama anahtarı, öğretmenin, öğrencilerden beklentilerini açıkça belirttiği için öğrenme-öğretme sürecinde, hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından yararlı bilgiler sağlar. Dereceli puanlama anahtarları sayesinde öğretmenin öğrencilerden beklentileri somut ve anlaşılır hâle gelir. Böylece öğrenciler, kendilerinden beklenenin ne olduğunu bilirler ve kabul edilebilir bir performans görevinin hangi ölçütleri karşılaması gerektiğini anlarlar. Dereceli puanlama anahtarı daha nesnel bir değerlendirme aracıdır. Öğrencinin performansı karne notu olarak değerlendirilecek ise değerlendirme aracı olarak dereceli puanlama anahtarının kullanılması önerilmektedir.

Aşağıda öğrencilerin tarihî bir konuda araştırma yaparken göstermiş oldukları performansı değerlendirmek için dereceli puanlama anahtarı örnek olarak sunulmuştur. **Formda yer alan ölçütler örnektir. Ölçütlerin içeriği ve sayısı, sınıfın koşulları, öğrenci seviyesi, etkinlik içeriği, dersin işlenişi, öğretmenin beklentileri göz önünde bulundurularak yeniden yapılandırılabilir.**

Aşağıdaki dereceli puanlama anahtarı örneği öğrencinin tarih dersi ile ilgili bir konuda araştırma yaparken göstermiş olduğu performansın değerlendirilmesi için hazırlanmıştır.
Mevcut ölçütleri okuduktan sonra, bu ölçütlere ilişkin açıklamalardan hangisinin öğrencinin performansını tam olarak yansıttığını düşünüyorsanız, o açıklamaya ilişkin puanı ilgili sütuna yazınız.

Ölçütler					Puan
Araştırma Süreci	4	3	2	1	
1. Plan oluşturma ve uygulama	Araştırma öncesinde araştırma sürecini etkili şekilde planladı ve planını öğretmeniyle paylaştı. Yapmış olduğu plana tam anlamıyla uydu. Araştırma raporunu tam zamanında teslim etti.	Araştırma öncesinde araştırma sürecine ilişkin plan yaptı. Yapmış olduğu plana çoğunlukla uydu. Araştırma raporunu zamanında teslim etti.	Araştırma sürecine ilişkin planlama yaptı, ancak plana tam anlamıyla uymadı. Araştırma raporunu teslim tarihinden bir – iki gün sonra teslim etti.	Araştırma süreci öncesinde bir plan yapmadı. Araştırma raporunu oldukça geç teslim etti.	
2.Kaynak kullanma	Konuya ilişkin çok fazla ve çeşitli kaynaklar kullandı. Toplamış olduğu kaynakları pratik bir şekilde düzenledi. Kullandığı kaynaklar konuyla ilişkiliydi.	Konuya ilişkin yeterli sayıda kaynak kullandı. Kaynakların çoğunluğu konuyla ilişkiliydi. Kaynaklarını düzenledi.	Konuya ilişkin kaynak kullandı, ancak kaynaklardan bir kısmı konuyla tam anlamıyla ilişkili değildi.	Konuyla ilgili olarak yeteri kadar kaynak kullanmadı. Kullandığı kaynaklar ders kitabı ile sınırlıydı.	
3. İş birliği yapma	Araştırma sürecinde ihtiyaç duyduğu yerlerde öğretmeninden, arkadaşlarından ve etrafındaki ilgili kişilerden yardım istedi. Gerekli olduğunda arkadaşlarıyla iş birliği yaptı. Arkadaşlarını kendi araştırmaları konusunda teşvik etti.	Araştırma sürecinde ihtiyaç duyduğu yerlerde öğretmeninden yardım istedi. Gerekli durumlarda arkadaşlarıyla iş birliği yaptı.	Araştırma sürecinde, ihtiyaç duyduğu hâlde, sadece bir iki kez öğretmeninden yardım istedi. Arkadaşlarıyla pek fazla iş birliği yapmadı.	Araştırma sürecinde ihtiyaç duyduğu konularda hiç kimseden yardım istemedi ve arkadaşlarıyla gerekli durumlarda iş birliğinde bulunmadı.	
4					
Araştırma Raporu	4	3	2	1	Puan
1. Kavrama	Konuya ilişkin kavram, olgu ve prensipleri doğru ve yerinde kullandı. Konuya kendi yorumlarını da kattı.	Konuya ilişkin kavram, olgu ve prensipleri doğru şekilde kullandı. Bazı yerlerde kendi yorumlarını kattı.	Konuya ilişkin kavram, olgu ve prensipleri kullanırken bazı hatalar yaptı. Pek fazla yorum yapmadı.	Konuya ilişkin kavram, olgu ve prensipleri kullanırken ciddi hatalar yaptı. Tamamen kitaptan aldıklarını aktardı.	
2.Kaynak kullanma	Kaynaklardaki bilgileri doğru bir şekilde sundu. Yapmış olduğu yorumları ve çıkarımları uygun kaynaklardaki kanıtlarla destekledi.	Kaynaklardaki bilgileri doğru şekilde kullandı. Yorumlarının bazılarını uygun kanıtlarla destekledi.	Kaynaklardaki bilgileri aktarırken bazı hatalar yaptı. Çoğu zaman kaynaklardaki bilgileri olduğu gibi aktardı.	Kaynaklardan edindiği bilgileri hiçbir yorum katmadan olduğu gibi aktardı.	
3. Dil kullanımı	Dil bilgisi ve yazım kurallarını doğru ve tam olarak kullandı.	Dil bilgisi ve yazım kurallarını kullanırken az sayıda önemsiz hata yaptı.	Dil bilgisi ve yazım kurallarını kullanırken bazı ciddi hatalar yaptı.	Ciddi ve çok sayıda dil bilgisi ve yazım kuralı hatası yaptı.	
4					
5					

Puanlama: Ölçüt sayısının 6 olduğu varsayıldığında, öğrencinin bu formdan alabileceği en yüksek puan $6 \times 4 = 24$ 'tür. Öğrencinin almış olduğu puanın not olarak

kullanılması için yüzlük not sistemine çevrilmesi gerekmektedir. Örneğin öğrenci bu formdan 24 puan üzerinden 16 puan almış olsun: $100 \times 16 = 1600$, $1600 / 24 = 67$ 'dir. 67, öğrencinin yüzlük sistemde almış olduğu puandır.

Ölçme ve Değerlendirmede Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

1. Performansa dayalı değerlendirme yaklaşımının kullanılması, geleneksel ölçme değerlendirme araçlarının kullanılmayacağı anlamına gelmemektedir. Öğrencinin öğrenme ve kazanımlarına ilişkin tam ve doğru bilgi edinmek her iki değerlendirme yaklaşımının birlikte ve dengeli bir şekilde kullanılmasıyla mümkündür.

2. Tarih Dersi Öğretim Programı'nda sunulan ölçme ve değerlendirme araçlarına ilişkin formlar örnek olarak sunulmuştur. Bu formların aynı şekilde kullanılması zorunlu değildir. **Formlar ve formlarda yer alan ölçütler; sınıf mevcudu, çevre ve sınıf imkânları, dersin işleniş yöntemi, dersin süresi gibi faktörler göz önünde bulundurularak yeniden yapılandırılabilir.** Formların kullanımı daha pratik bir hâle getirilebilir.

Örneğin, formun başlangıç kısmı aşağıda sunulduğu şekilde düzenlendiğinde aynı form, öğretmen tarafından değerlendirme amaçlı kullanılabilmesi gibi öz değerlendirme ve akran değerlendirme için de kullanılabilir.

Değerlendiren: ☐ Öğretmen ☐ Akran ☐ Öğrencinin kendisi
Değerlendirilen öğrencinin adı, soyadı: .....
Değerlendirme tarihi: ...../...../.....

Not: Sınıf mevcudunun çok olduğu durumlarda sınıf listesi, değerlendirme formu şeklinde yeniden düzenlenebilir:

Sınıf Listesi	1. Araştırma öncesinde kapsamlı bir plan yaptı.					2. Araştırma raporunu zamanında teslim etti.					3.	4. ....
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1		
1. Özgür Özdemir												
2. Zeynep Dombaycı												
3.												
4.												

3. Öğrencilere sadece performans görevlerinin verilmesi ve bu görevlerin yaptırılması ile performansa dayalı değerlendirme yapılmış olmamaktadır.

Performansa dayalı değerlendirme yapmak için verilen performans görevlerinde öğrencilerin göstermiş olduğu performansın, daha önceden hazırlanmış ölçütlerden

oluşan değerlendirme araçlarından (dereceli puanlama anahtarı, derecelendirme ölçeği vb.) biri ile değerlendirilmesi ve puanlanması gerekmektedir.

4. Sınıfta yapılan her türlü etkinliğin değerlendirilmesi zorunlu değildir. Öğrencilerin üst düzey bilişsel becerilerini en etkili şekilde ölçtüğü düşünülen etkinlikler bir değerlendirme aracı kullanılarak değerlendirilmeli ve nota dönüştürülmelidir.

5. Değerlendirme amaçlı kullanılan formlar, etkinliğin ya da performans görevinin öğrenci tarafından sınıf içinde gerçekleştirilmesi sırasında doldurulmalıdır.

6. Sınıf mevcudunun kalabalık olduğu durumlarda, öğrencilerin her performans görevi için tek tek değerlendirilmesi çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Grup çalışması şeklinde verilen performans görevlerinde, her grup ayrı ayrı değerlendirilir ve grubun aldığı not ya da puan tüm grup üyelerine verilir. Başka bir deyişle, bir grubun tüm üyeleri aynı notu ya da puanı almalıdır.

7. Performans görevleri ve bunların değerlendirilmesinde kullanılan ölçütler mutlaka Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlarla uyumlu olmalıdır.

8. Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımların not ile değerlendirilmesinde çoktan seçmeli, eşleştirme, kısa cevaplı, doğru – yanlış vb. madde türlerinden oluşan sınav ya da testlerin yanı sıra performans görevleri kullanılabilir.

ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİNDE KULLANILABİLECEK PERFORMANS GÖREVİ ÖRNEKLERİ

KAZANDIRILMASI HEDEFLENEN BİLGİ VE BECERİLER	PERFORMANS GÖREVİ ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR	DEĞERLENDİRME (puanlama) ARAÇLARI
<ul style="list-style-type: none"> • Tarihi terminolojiyi doğru ve yerinde kullanma • Farklı ve çok sayıda tarihî kaynağa ulaşma, kaynakları kullanma ve analiz etme • Tarihi konular hakkında sorular sorma ve soruları cevaplama • Tarihi empati kurma • Farklı kültür, görüş, inançtan olan kişilere saygı ve hoşgörü gösterme • Tarihi süreç içinde ve süreçler (geçmiş, bugün, gelecek) arasında bağlantılar kurma • Geçmişteki insanlar, olaylar, durumlar, toplumlar, dönemler, tarihler, fikirler, inançlar, hareketler ve değişimler hakkındaki bilgileri kavrama ve kullanma • Tarihi olayların, inanışların, tutumların, süreçlerin ve durumların karakteristik özelliklerini kavrama • Tarihi yorumları analiz etme ve açıklama • Tarihi verileri elde etme ve kullanma • Yorumlarını tarihi kanıtlarla destekleme • Yaratıcı düşünme 	<p>Yaratıcı Performanslar: Sergi, tarih şeridi, harita, sınıf ya da okul panosu, rol oynama, tartışma (münazara)</p>	<p>Öğrencilerin tarihî kavram, olay, olgu ve prensiplere ilişkin kavramalarını göstermelerinin yanı sıra, iletişim kurma, kendini ifade etme, yaratıcılık, katılım, kendini değerlendirme, sorumluluk alma, sorun çözme, eleştirel düşünme, iş birliği yapma vb. becerilerini göstermelerine imkân sağlamak için yaratıcı performans görevleri kullanılabilir. Öğrencilere yaratıcı performans görevlerini yerine getirirken kendi bilgilerini göstermek için farklı öğrenme ve iletişim becerilerini kullanma fırsatı sağlanmalıdır.</p>	<p>Dereceli Puanlama Anahtarı</p>
	<p>Yazılı görevler</p>	<p>Öğretmen tarafından öğrencinin ilerlemesi, öğrencilerin plan yapma, organize etme ve üretme becerileri hakkında bilgi veren yazılı ürünlerin toplanmasıdır. Bu çalışmalar bireysel ya da grup çalışması şeklinde olabilir. Yazılı raporlar sunularla birleştirilebilir ya da ayrı olarak değerlendirilebilir. Bu içerik, beceri gelişimi, göreve karşı öğrencilerin tutumunun yanı sıra yazılı materyalin oluşturulması sırasındaki öğrenme süreçlerini değerlendirmek için kullanılabilir.</p>	<p>Derecelendirme Ölçeği</p>
	<p>Sunular</p>	<p>Sunular, öğrencilerin bildiklerini ve kavradıklarını sözlü olarak diğer insanlara aktarma yeterliliklerinin değerlendirilmesinde kullanılabilir. Ayrıca, öğrencilerin topluluk önünde konuşma, düşüncelerini, görüşlerini paylaşma ve savunma, sözlü ve sözsüz iletişim öğelerini kullanma gibi beceri ve yeterliliklerinin değerlendirilmesinde etkili ölçme ve değerlendirme araçlarıdır. Sunular, bireysel ya da grup çalışması şeklinde olabilir. Bunlar yazılı ödevlerle de birleştirilebilir.</p>	<p>Kontrol Listesi</p>
	<p>Sınıf Dışı Çalışmalar</p>	<p>Bu çalışmalar öğrencinin sınıf dışında tamamlaması gereken çalışmalardır. Sınıfta işlenecek konu hakkında bilgi toplamak ve önceden hazırlık yapmak da görev olarak tanımlanabilir. Bu görevler, verilen metni okuma, konu hakkında araştırma yapma ya da sınıfta etkinlik yaparken kullanılacak materyalleri toplama vb. çalışmaları içerir.</p>	<p>Not Alma</p>

<ul style="list-style-type: none"> • (Hipotez oluşturma ve test etme, düşüncelerini geliştirmek için sorular sorma, kendi ve başkalarının yaklaşımını sorgulama, alternatif çözümler üretme) • Takım çalışması • (Çalışırken başkaları ile iş birliği yapma, iş bölümü yapma, fikir birliğine varma, sonuçlara ulaşmak için tartışma yönetme, diğerlerine geri bildirim verme) • Öz yönetim • (Amaçlara ulaşmak için çalışma, kişisel girişim gösterme, sorumluluk alma, gayret etme, zaman ve kaynakları düzenleme, önceliklerini belirleme, hazırlıklı olma, risk alma ve yönetme) • Yansıtıcı öğrenme / düşünme • (Kendini ve başkalarını değerlendirme, fırsatları ve kazanımları tanımlama, gelişim ve çalışma için amaç oluşturma, gelecek çalışmaları için ne öğrendiğini değerlendirme) • Sebep – sonuç ilişkisi kurma • Kronolojik düşünme • Araştırma yapma 	<p>Grafik düzenleyiciler: Kavram haritaları, tablo oluşturma, grafik oluşturma vb.</p>	<p>Grafik düzenleyiciler; tarihî kavramları, olayları, olguları, kanıtları ve detayları gruplama, sınıflama, kategorize etme vb. becerilerin test edilmesinde kullanılabilir. Öğrencilerin bilgi, düşünce ve kavramalarını organize etmelerinde, önemli yerleri not etme vb. becerilerin geliştirilmesinde grafik düzenleyiciler etkili olabilmektedir. Grafik düzenleyiciler sadece birer ölçme – değerlendirme aracı olarak değil, dersin anlatımı sırasında bir öğretim yöntemi ya da etkinliği olarak da kullanılabilir. Bunlar bireysel olarak öğrenci tarafından oluşturulabileceği gibi, sınıfla birlikte de oluşturulabilir. Grafik düzenleyiciler bilişsel gelişimi ilerletirken birleştirici düşünme ve disiplinler arası öğrenmeyi geliştirir.</p>	<p>Dereceli Puanlama Anahtarı</p>
	<p>Öz Değerlendirme ve Akran Değerlendirme</p>	<p>Öz değerlendirme ve akran değerlendirme öğrencilere öğrenmelerinin daha fazla sorumluluğunu almaları için fırsat sağlamaktadır. Ayrıca öğrencilerin kendi çalışmalarını ve arkadaşlarının çalışmalarını eleştirel bir gözle değerlendirmelerine, yapmış olduğu değerlendirmeleri uygun bir dille ifade etme gibi konularda da fırsat sağlamaktadır. Öz değerlendirmede öğrenci kendi çalışmalarını değerlendirerek öğrenirken akran değerlendirmede öğrenci diğer öğrencilerin çalışmalarını değerlendirerek öğrenir.</p>	<p>Derecelendirme Ölçeği</p>
	<p>Öğrenci Ürün Dosyası</p>	<p>Öğrenci ürün dosyası öğrencinin ders yılı içinde yapmış olduğu tüm çalışmaların yer aldığı dosyadır. Bu dosya öğrencinin yıl içinde göstermiş olduğu ilerlemenin değerlendirilmesi açısından önemlidir. Öğrencinin hazırlamış olduğu araştırma raporları, sunu kopyaları, öz ya da akran değerlendirme formları vb. çalışmaları ürün dosyasında yer alır. Ürün dosyasında yer alacak çalışmalara karar verilirken ve çalışmalar değerlendirilirken öğrenci ve öğretmenin birlikte çalışması önemlidir.</p>	<p>Kontrol Listesi</p>
	<p>Proje</p>	<p>Projeler, farklı bilgi ve becerilerin ölçülmesinde kullanılacak yazılı performans görevlerindedir. Öğrenciler bir yıl içinde istedikleri ders ya da derslerden proje hazırlayabilirler. Projeler mümkün olduğunca fazla sayıda bilgi ve beceriyi işe koşmayı gerektirecek şekilde tasarlanmalıdır. Sadece ürün olarak değil, projenin bazı kısımları sınıfta yaptırılarak süreç olarak da değerlendirilmeleri daha yararlı olacaktır. Projeler sunum, dergi, makale yazma vb. performans görevleri ile birleştirilerek de kullanılabilir.</p>	<p>Not Alma</p>

KAYNAKÇA

AKŞİN, Sina, Kısa Türkiye Tarihi, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2008.

ARI, Tayyar, Geçmişten Günümüze Ortadoğu, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2007.

ARTAN, Atila, Türk Cumhuriyetlerinin Sosyo-Ekonomik Analizleri, Türkiye İlişkileri, İstanbul 1993.

ARMAOĞLU, Fahir, 20. Yüzyıl Siyasî Tarihi (1914–1995), Alkım Yayınevi, Ankara.

..... Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları (1948–1988). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1989.

ATAK, M. Sadık, Harp Sonrasında Dünya (1945-1966), Ankara, 1966.

AYDIN, Mustafa, Türk Dış Politikası Kaynakçası, Ankara, 2001.

BAL, İdris, Türk Dış Politikası, Ankara, 2006.

BLAINEY, Geoffrey, 20. Yüzyılın Kısa Tarihi, Çev. Onur ŞEN, Tufan TIĞLI, İstanbul, 2007.

Dünya Tarihi, Çev. Furkan AKDERİN, Alfa Basım Yayım Dağıtım, Ankara, 2007.

GÖNLÜBOL, Mehmet, Uluslararası Politika İlkler-Kavramlar-Kurumlar, Attila Kitabevi, Ankara, 1993.

GÖNLÜBOL, Mehmet ve diğerleri, Olaylarla Türk Dış Politikası, A.Ü. SBF Yayınları, Ankara, 1983.

HAYİT, Baymirza, Türkistan Devletlerinin Milli Mücadeleleri Tarihi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

KISSENGER, Henry, Diplomasi, (Çev: İbrahim H. Kurt), Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1998.

LEWIS, Bernard, Modern Türkiye'nin Doğuşu, Çev: M. Kıratlı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1970.

LANGLOIS, Georges ve diğerleri, 20. Yüzyıl Tarihi, Nehir Yayınları, İstanbul, 2000.

McNeil, William H, Dünya Tarihi, Çev: Alaeddin ŞENEL, İmge Kitabevi Yayıncılık, İstanbul, 2007.

Olaylarla Türk Dış Politikası (1919–1995), Siyasal Kitabevi, Ankara, 1996.

SARAY, Mehmet, Yeni Türk Cumhuriyetleri Tarihi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1997.

SANDER, Oral, Siyasî Tarih (1918–1994), İmge Yayınevi, Ankara, 1996.

SOYSAL, İsmail, Soğuk Savaş Dönemi ve Türkiye Olaylar Kronolojisi, İstanbul, 1997.

TÜREL, Yılmaz, Uluslararası Politikada Ortadoğu, Birinci Dünya Savaşı'ndan 2000'e, Akçağ Basım-Yayın, Ankara, 2004.

Türk Dış Politikası, Ed: Baskın ORAN, İletişim Yayınları, C. I-II, İstanbul, 2006.

Türk Dış Politikasının Analizi, Derleyen: Faik SÖNMEZOĞLU, Der Yayınları, İstanbul, 1998.

Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.

UÇAROL, Rifat, Siyasi Tarih (1789–2001), Der Yayınları, İstanbul, 2008.

WOODRUFF, William, Modern Dünya Tarihi, Pozitif Yayınları, İstanbul, 2007.

YARDIMCI, Remzi, İzzet ÇIVGIN, Çağdaş Dünya Tarihi, Pozitif Yayınları, Ankara, 2007.

<http://www.atam.gov.tr/>

<http://www.abgs.gov.tr/>

<http://www.devletarsivleri.gov.tr>

<http://www.dpt.gov.tr/dei/kei/kei.htm>

<http://www.dpt.gov.tr/abigm/>

<http://www.eraren.org>

<http://www.gap.gov.tr/>

<http://www.mfa.gov.tr/default.tr.mfa>

<http://www.nato.int/>

<http://nchs.ucla.edu/standards/thinking5-12.html>

<http://www.oic-oci.org/oicnew/>

<http://www.sam.gov.tr/tur/samnotlari.php>

<http://www.tbmm.gov.tr/index1.htm>

<http://www.tika.gov.tr>

<http://www.ttk.gov.tr/>

<http://www.tuba.gov.tr/>

<http://www.tubitak.gov.tr/>

<http://www.ua.gov.tr/>

<http://www.un.org.tr/>

<http://yeogm.meb.gov.tr/>